

Tisdagen den 13 november

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollen för den 1 och 2 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr *Persson* i Skänninge enligt till kammaren inkommet läkarintyg var sjukskriven under tiden den 12–25 november.

Herr *Persson* i Skänninge beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgörömlen.

§ 3 Om förbättring av efterlevandeskyddet för barnfamiljer

Herr socialministern *ASPLING* erhöU ordet för att besvara herr *Gustavssons* i Alvesta (c) den 16 oktober framställda interpellation, nr 104, och anförde:

Herr talman! Herr *Gustavsson* i Alvesta har frågat om jag är beredd lägga fram förslag till förbättringar av efterlevandeskyddet för barnfamiljer för att dels uppnå ökad jämställdhet, oberoende av om fadern eller modern avlider, dels uppnå en ordning där samhället visar sin uppskattning och värdering av det arbete som utförs i hemmet.

Pensionsförsäkringskommittén redovisade år 1971 ett förslag om utbyggnad av efterlevandeskyddet för barnförsörjare. Förslagets utformning mötte vissa erinringar under remissbehandlingen. Under förra året lade familjepolitiska kommittén fram ett förslag med motsvarande syfte men med en annan utformning. Det senare förslaget avsåg förbättringar för de grupper av enförälderfamiljer som har den lägsta förmånsnivån, nämligen de fall då inte barnpension från ATP eller änkepension utgår. Förslaget tog vidare sikte på att nå större enhetlighet i samhällets insatser för olika grupper av enförälderfamiljer.

På grundval av familjepolitiska kommitténs betänkande lade regeringen till årets riksdag fram en proposition som innefattade förslag i bl. a. dessa frågor. Riksdagen har i enlighet därmed beslutat höja barnpensionen från folkpensioneringen fr. o. m. den 1 januari 1974 till 40 procent av basbeloppet i de fall då barnpension från ATP eller änkepension från folkpensioneringen inte utgår. Samtidigt höjs åldersgränsen för barnpension från folkpensioneringen från 16 år till 18 år.

Viktiga förbättringar av det ekonomiska grundskyddet inom den allmänna pensioneringen för de grupper som herr *Gustavsson* avser kommer således att träda i kraft vid kommande årsskifte. De andra pensionsfrågor som tas upp i interpellationen är av den karaktären att de måste bedömas och avvägas tillsammans med en rad andra angelägna frågor om förbättringar i pensionssystemet som för närvarande är under behandling i pensionsålderskommittén.

Tisdagen den
13 november 1973

*Om förbättring av
efterlevandeskyddet
för barnfamiljer*

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Jag är medveten om att den fråga jag aktualiserat är ett svårlöst problem. Jag har under det senaste året kommit i nära kontakt med män som har ställts i den situationen att bli ensamma med en stor barnaskara. Den som helt plötsligt råkar i den här situationen får dels ekonomiska svårigheter, dels svårigheter med att ordna barntillsynen. I samtliga de fall jag kommit i kontakt med har det varit så att modern helt har ägnat sig åt arbete i hemmet och åt barnens vård medan fadern har varit förvärvsarbetande.

Jag vet att det från den 1 januari inträder väsentliga förbättringar. Jag tillhörde en gång pensionsförsäkringskommittén och känner till hur svårt det kan vara att göra sådana avvägningar att man når största möjliga rättvisa. Vi diskuterade då frågan om försörjarförsäkring eller -pension. Jag tror att det – utöver de förbättringar som nu inträder – vore värdefullt om man kunde vidareutveckla de tankegångar som fanns inom pensionsförsäkringskommittén och som redovisades i dess betänkande.

Samhällets stöd blir alltså betydligt sämre när det är mannen som ställs ensam, då endast han har varit förvärvsarbetande medan modern har haft vårdnaden om barnen och arbetat i hemmet. Den ekonomiska situationen blir alltså sämre när mannen ställs ensam. Detta gäller pensionssidan.

En annan sak som naturligtvis inte direkt hör samman med pensions-systemet är grupplivförsäkringen, som också kommer in i bilden. Jag tror att man även borde ta upp den frågan och försöka lösa den på något sätt så att just de familjer där modern är hemarbetande kunde få en försäkring som träder i kraft vid sådana situationer som jag här berört.

Jag har också aktualiserat just hemmakvinnans roll, och jag har frågat – det fick jag inget direkt svar på – om socialministern är beredd att medverka till en sådan ordning att samhället visar en annan uppskattning och värdering av det arbete som utförs i hemmet. Det är just vid här berörda tillfällen som bristerna i samhällets stöd klart framstår. Jag kan ta det exempel jag nyss nämnde, där det fanns fem minderåriga barn och modern helt hade ägnat sig åt skötseln av dem. Samhället värderar inte detta arbete – det ger ingen pensionspoäng och det blir inte grundläggande för sjukförsäkring.

Vi har under många år hävdat att införandet av ett vårdnadsbidrag skulle vara värdefullt. Då skulle man ge kompensation till den förälder som i stället för förvärvsarbete ägnar sig åt vårdnaden av barnen. Då skulle också samhället visa sin uppskattning. Vi vet att för närvarande utgår ett välmotiverat stöd till vårdnaden av de barn som har institutionell tillsyn, medan det inte utgår något sådant stöd till vårdnaden av barn i hemmet. Införandet av ett vårdnadsbidrag skulle avhjälpa några av de orättvisor som nu finns. Om man kunde göra bidraget pensionsgrundande skulle också efterlevandeskyddet kunna förbättras.

Nu hänvisar statsrådet i interpellationssvaret till den sittande pensions-ålderskommittén. Jag har gått igenom direktiven, och jag kan inte se att det finns någonting i dem som tyder på att kommittén kommer att ägna

sig åt den frågeställning jag har tagit upp här. Jag vill ställa frågan till socialministern om det ändå inte skulle finnas en möjlighet att diskutera igenom de här frågorna, som jag tycker är mycket angelägna. Jag är medveten om att det kanske inte är så många som kommer i den situation som de pappor som jag nyss nämnde, men de som drabbas gör det så oerhört hårt. Därför är det, menar jag, angeläget att vi försöker diskutera fram lösningar som även kan skapa den bästa tryggheten i de här fallen.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Det centrala mera konkreta förslaget i pensionsförsäkringskommitténs slutbetänkande gällde ett särskilt tillägg till barnpensionen. Det tog sikte på att utjämna skillnaderna i efterlevnadsförmånerna beroende på om det är fadern eller modern som går bort. Detta förslag överarbetades av familjepolitiska kommittén, och som jag har nämnt tidigare har årets riksdag beslutat om ändrade regler för barnpensionerna fr. o. m. den 1 januari nästa år.

Jag vill också erinra om att en annan fråga som berörts av pensionsförsäkringskommittén gällde åtgärder för den som av åldersskäl, hälsotillstånd eller arbetsmarknadsmässiga förhållanden har svårt att klara sin försörjning genom arbete. På det området har det, som herr Gustavsson i Alvesta säkerligen väl känner till, skett betydande förbättringar under de senaste åren genom de ändringar som genomförts när det gäller möjligheterna att få förtidspension — en väsentlig reform.

Herr Gustavsson tar nu också upp vårdnadsbidragsfrågan. Jag vill i den frågan här endast hänvisa till att riksdagen flera gånger har sagt sin mening. Jag vill också erinra om att årets riksdag på grundval av ett — låt mig gärna säga det — väl genomtänkt förslag har beslutat om en föräldraförsäkring som fr. o. m. den 1 januari nästa år kommer att ge barnfamiljerna väsentligt ökad ekonomisk trygghet i samband med barnens födelse och vid vård av sjukt eller handikappat barn.

Pensionsförsäkringskommittén hade även i uppdrag att utreda frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor bl. a. beträffande efterlevnads-skyddet inom socialförsäkringssystemet. I sitt slutbetänkande föreslog kommittén vissa omedelbara åtgärder, där det centrala förslaget gällde införandet av ett särskilt barnpensionstillägg för att utjämna skillnader i efterlevnadsförmånerna beroende på, som jag sagt, om det är fadern eller modern som avlider.

Någon änklingspension — det vet herr Gustavsson — föreslogs inte av kommittén. I sitt betänkande diskuterade kommittén däremot mera långsiktigt frågan om en tänkbar ny form av försörjningspension som skulle utgå oberoende av om det är mannen eller kvinnan som avlider. Kommittén underströk emellertid att änkepensioneringen i sin nuvarande form fyller ett stort socialt behov och att ett genomförande av den skisserade efterlevnadspensionen därför måste skjutas på framtiden.

Jag antar att herr Gustavsson nu väl inte har någon annan mening. Han ställde sig bakom detta betänkande. Herr Gustavsson hade ingen särmening i fråga om betänkandet som var enhälligt. I dag har herr Gustavsson tagit upp vissa pensionsfrågor med speciell inriktning. Andra

Tisdagen den
13 november 1973

*Om förbättring av
efterlevandeskyddet
för barnfamiljer*

företrädare för det parti som herr Gustavsson representerar framhåller angelägenheten av andra omfattande förändringar inom pensionssystemet, som nu är under behandling i pensionsålderskommittén. Här liksom på andra områden måste det ske en prioritering. Det finns, herr talman, anledning att fråga herr Gustavsson om han vill sätta de av honom berörda frågorna före de i pensionsålderskommittén behandlade viktiga frågorna om förstärkning av standardgarantin för dagens folkpensionärer, bättre pensionsförmåner för unga invalider och en lagstadgad sänkning av pensionsåldern. Prioriteringar när det gäller omfattande och kostnadskrävande reformfrågor kommer man inte undan.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Om vi begränsar debatten till det område som jag aktualiserar i min interpellation, är det gruppen ensamstående med en stor barnskara som det nu gäller. Jag har klart deklarerat att jag som ledamot i pensionsförsäkringskommittén stod bakom det betänkande där vi, som jag nämnde tidigare, utvecklade tanken på en icke livsvarig försörjarpension. Jag sade förut att jag tror att denna tanke skulle kunna vidareutvecklas. Den grupp som det gäller är nämligen inte så stor, men de som det är fråga om drabbas hårt.

Socialministern försöker att föra ut denna diskussion till helt andra områden. Jag finner inte någon anledning att ta upp den diskussionen. Men när han ställer frågan, om jag vill prioritera förbättringar av efterlevandeskyddet för barnfamiljer framför det som pensionsålderskommittén arbetar med, vill jag klart säga att vi har slagits för dessa spörsmål under många år. Om inte socialministern och hans riksdagskolleger under hela 1960-talet hade kämpat emot, hade vi haft frågan om en sänkt pensionsålder löst för länge sedan. Vad jag i min interpellation aktualiserat är inte en så stor kostnadsfråga, och vad jag undrade var om inte socialministern ytterligare vill undersöka dessa spörsmål och försöka att ge ett bättre stöd till den grupp det här gäller.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta kan självfallet avgränsa en sådan här fråga och föra den i centrum för debatt och diskussion. Men jag måste se till helheten i detta sammanhang. Vad har vi att vänta inom en näraliggande framtid i fråga om omfattande reformer? Jag har redovisat de uppgifter som pensionsålderskommittén har sig förelagda, och de uppgifterna är stora och omfattande. Det vet herr Gustavsson.

Låt mig här bara skjuta in att jag är väl medveten om att många problem kan föreligga i det nu berörda avseendet. Herr Gustavsson säger att frågan om försörjning och trygghet aktualiseras i de fall där den efterlevande har en stor barnskara. Men herr Gustavsson får inte glömma att den reform vad gäller barnpensionen som träder i kraft den 1 januari 1974 kommer att ha den största betydelsen just för dessa grupper.

Vi får väl återkomma, herr Gustavsson, till pensionsåldersfrågan. Med anledning av herr Gustavssons påstående att vi socialdemokrater har kämpat emot vill jag säga, att det finns ibland skäl att inte gå i debatt när beskyllningarna får den karaktären. Vi har aktualiserat frågan i en stor

utredning. Det var först häromdagen när jag satt i kammaren och lyssnade på herr Gustavssons partiledare som jag fick klart för mig att han i varje fall rent allmänt var beredd att ställa sig bakom finansieringen av reformen. Det blir en viktig fråga som vi får återkomma till, herr Gustavsson.

Alla reformer har två sidor – de skall ju också finansieras. Genom de insatser som sker nästa år för en förbättring av barnpensionerna och införandet av en föräldraförsäkring tar vi ett icke oväsentligt steg framåt när det gäller tryggheten på det område som herr Gustavsson här har diskuterat.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag har stöd för mitt påstående att socialdemokraterna har kämpat *mot*. Vi har kämpat *för* sedan 1960, och varje år då vi har motionerat om sänkt pensionsålder har vår motion avslagits med en mängd olika motiveringar.

Avgränsningsfrågan tog jag upp därför att jag tyckte att socialministerns inställning var så negativ till det problem jag tog upp. Man bör kunna pröva frågan för att se vilka kostnaderna skulle bli och inte bara avfärda den med att här gäller det prioriteringar. Jag är medveten om att alla reformer kostar pengar och att man måste prioritera. Det är just därför vi har drivit pensionsfrågan så hårt under 1960-talet.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag har redan sagt att jag denna sena eftermiddag inte skall ta upp någon debatt om pensionsåldern; den frågan får vi återkomma till. Men herr Gustavsson i Alvesta bör känna till att vi nu har aktualiserat inte bara den allmänna sänkningen av pensionsåldern utan dessutom standardgarantin för folkpensionärerna i dag och förbättrade pensionsvillkor för de unga invaliderna. På den uppdragslista som pensionsålderskommittén har sig förelagd står därutöver en rad viktiga och också kostnadskrävande reformer. Nog finns det anledning att vi avvaktar det förslaget – dess utformning, dess kostnader och dess finansiering, det sistnämnda icke minst viktigt – i stället för att jag nu i dag, som herr Gustavsson tydligen vill, skulle ge ett besked om när vi skall aktualisera nästa reform.

Det är mycket o gjort här i landet, herr Gustavsson. Mycket har skett, inte minst genom de insatser det parti har gjort som jag representerar. Vi har mycket kvar, men vi får lov att ta tingen steg för steg. Det har präglat vårt fruktbara reformarbete, och det kommer säkerligen att göra det i fortsättningen, om vi skall föra politiken under ansvar.

Överläggningen var härmed slutad.

Tisdagen den
13 november 1973

*Om åtgärder mot
läkarbristen i gles-
bygdsområden*

§ 4 Om åtgärder mot läkarbristen i glesbygdsområden

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *Marklunds* (vpk) den 30 oktober framställda interpellation, nr 137, och anförde:

Herr talman! Fru Marklund har frågat vad som görs från socialdepartementets sida för att finna metoder och former att komma till rätta med den läkarbrist som alltjämt förekommer i glesbygdsområdena.

Mot bakgrunden av bl. a. de svårigheter som förelåg under 1960-talet att rekrytera läkare till den öppna sjukvården ute i läkardistriktet har den sjukvårdspolitiska målsättningen under senare år i hög grad inriktats på att på olika sätt prioritera en utbyggnad av den öppna sjukvården utanför sjukhusen. Detta har resulterat i att en betydande utbyggnad av denna sektor pågår. Jag kan här nämna att antalet i offentlig tjänst verksamma läkare inom den öppna sjukvården utanför sjukhusen ökat från drygt 800 år 1968 till inemot 1 200 vid årsskiftet 1972--1973. Därtill kommer ett betydande antal läkare som fullgör allmäntjänstgöring i öppen vård utan att uppehålla distriktsläkartjänster. Vakanssiffrorna för landet i dess helhet kan med ledning av Landstingsförbundets vakansstatistik beräknas till ca 10 procent för år 1973. Vissa regionala skillnader föreligger dock. Sälunda redovisar en del Norrlandslän höga vakanssiffror.

Som jag nämnt har de sjukvårdspolitiska åtgärderna under senare år inriktats på att stärka den öppna sjukvården utanför sjukhusen. Jag vill här först erinra om den reformerade läkarutbildningen, som bl. a. innebär att alla nya läkare numera skall fullgöra 21 månaders allmäntjänstgöring, varav sex månader i öppen vård. Vidare har nyligen genomförts viktiga ändringar i sjukvårdslagstiftningen, som främst syftar till att få till stånd en utbyggnad av den decentraliserade öppna sjukvården i samhällets regi. Avsikten är att skapa möjligheter till en bättre närhetsservice inom den öppna hälso- och sjukvården genom en förstärkning av allmänläkarvården och en decentralisering av den öppna specialistvården. Jag vill här även nämna det viktiga utredningsarbete som pågår inom socialstyrelsen för att få till stånd en mera adekvat struktur på sjukvårdsverksamheten. Ett syfte är därvid att finna lämpliga former för närhetsservice och kontinuitet inom hälso- och sjukvården, inte minst inom glesbygderna.

Socialstyrelsen har nyligen på uppdrag av socialdepartementets sjukvårdsdelegation också lagt fram ett program för fördelning av läkarresurserna fram t. o. m. år 1977. Målet är att skapa balans mellan tillgång och efterfrågan på läkare samt att tillgodose de prioriterade områdena, bl. a. den decentraliserade öppna läkarvården. Programmet innebär att denna sektor av sjukvården i samhällets regi kommer att tillföras ett väsentligt större antal läkare än hittills.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att den öppna sjukvården prioriterats starkt inom de investeringsramar som regeringen varje år fastställer för sjukvården samt att socialstyrelsen tillämpat samma prioritering när det gäller tillstånd att inrätta nya läkartjänster. Detta har fått till följd att landstingen i hög grad inriktat sin planeringsverksamhet mot en utbyggnad av den öppna sjukvården med nya och bättre utrustade läkarstationer och vårdcentraler.

De olika åtgärder som jag här redovisat har öppnat nya möjligheter för samhället att kanalisera de ökande läkarresurserna till de områden inom sjukvården och de delar av landet där behoven är störst. Ett viktigt syfte därmed är att kunna lösa de problem som har tagits upp i interpellationen.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att tacka socialministern för det svar jag har fått på min interpellation. Svaret innehåller en grundlig redovisning av vad som gjorts och vad som planeras när det gäller satsningar på öppenvården. Utifrån den fråga jag ställt noterar jag naturligtvis speciellt att statsrådet anger ett av syftena med utredningsarbetet inom socialstyrelsen vara att finna lämpliga former för den närhetsservice och den kontinuitet som behövs inom hälso- och sjukvården också i glesbygderna.

Det som jag med min interpellation velat fästa uppmärksamheten på är nämligen just det problemet att antalet vakanta distriktsläkartjänster fortfarande är högt i en del Norrlandslän. Eftersom situationen för landet som helhet nu är ganska tillfredsställande så måste det uppenbarligen göras något alldeles speciellt för att få också de mer avlägsna distriktsläkartjänsterna besatta. Vilka metoder och former man skall använda i det syftet är inte lätt att säga, och det var därför jag ville veta om departementet gör något för att hitta sådana metoder och former. Statsrådets svar här tyder på att man i det pågående utredningsarbetet uppmärksammar den här frågan.

Det har ju oroat många människor att läkarsituationen ute i glesbygderna inte har visat någon märkbar tendens att förbättras, trots att antalet utexaminerade läkare har ökat under senare år. Den opinion som nu är aktuell kring frågan om Söderhamns lasarett rör visserligen en annan del av den här problematiken. Men den, liksom andra starka krav på fullgod läkarservice från människor som bor i glesare befolkade områden, visar att människorna slår vakt om den näraliggande sjukvården mitt i all stordrift på detta område.

I öppenvårdens funktioner ingår ju att ha direkt kontakt med människor och att förbygga sjukdomar. Sådana syften förfelas om läkarstationerna är underbemannade eller som nu i många fall helt obemannade. Dessutom innebär en sådan situation stora olägenheter och risker för många människor. Naturligtvis kan människor som bor i glesbygd hänvisas till långa resor för att få den vård de behöver även om läkarstationen på platsen är bemannad. Vårdfall av mer speciell natur måste remitteras till lasarett med erforderliga resurser. Men oavsett detta fyller läkarstationen en mycket viktig uppgift och utgör en självklar del i den service som även avlägset boende människor har rätt att kräva.

Statsrådet påpekar avslutningsvis i sitt svar att samhället nu har fått nya möjligheter att kanalisera de ökande läkarresurserna till de områden inom sjukvården och delar av landet där behoven är störst. Jag utgår från att dessa möjligheter också kommer att användas, så att det problem som jag har berört i min interpellation blir löst.

Med detta uttalar jag än en gång ett tack för svaret.

Tisdagen den
13 november 1973

*Om åtgärder
mot arbetslösheten*

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill ta tillfället i akt att något närmare redogöra för socialstyrelsens läkarfördelningsprogram för femårsperioden 1973–1977 som jag omnämnde i mitt svar.

Läkarfördelningsprogrammet kommer att få utomordentligt stor betydelse för utvecklingen inom hälso- och sjukvården. Under den angivna tiden beräknas ett tillskott av 2 900 färdigutbildade läkare komma till stånd, och dessa läkare skall fördelas på alla sektorer inom hälso- och sjukvården. Men det klart största tillskottet kommer att gå till allmänläkarvård och specialistvård vid hälso- och sjukvårdscentraler som under perioden får 725 nya läkartjänster utöver de läkartjänster som behövs för att fylla nu vakanta tjänster. Dessutom får hälso- och sjukvårdscentralerna under denna period ett tillskott på ca 500 läkare under vidareutbildning efter läkarexamen.

När det gäller frågan om att få till stånd en bättre social service i vidsträckt bemärkelse i kommunerna bedriver socialstyrelsen i samarbete med några kommuner – bl. a. i Norrland – en viktig och intressant försöksverksamhet för att genomföra en samordning av sociala aktiviteter och hälso- och sjukvård. Avsikten är att skapa sådana samordnings- och samarbetsformer att människornas totala behov av vård och omsorger av olika slag skall kunna tillgodoses på ett så smidigt sätt som möjligt. I ett sådant samarbete kommer bl. a. läkare och distriktssköterskor att spela en viktig roll.

Betydelsen av goda kommunikationer till sjukvårdsinrättningar av olika slag får inte heller i detta sammanhang underskattas. Den i kommunerna pågående planeringen av den lokala trafikförsörjningen har härvidlag utan tvivel stor betydelse.

Herr talman! Av mitt interpellationssvar och av vad jag nu har sagt framgår det att vi målmedvetet – jag kan försäkra fru Marklund det – arbetar på att kunna erbjuda människorna, så långt det är praktiskt möjligt, god och lättillgänglig hälso- och sjukvård. Det gäller inte minst befolkningen i glesbygderna. Vi är väl medvetna om problemen.

Fru MARKLUND (vpk):

Herr talman! Den redovisning av läkarfördelningsprogrammet som socialministern här gav i sitt kompletterande svar ger ytterligare anledning att hoppas på en lösning av de problem som jag berört i interpellationen. Det är problem som jag har tagit upp efter kontakt med väldigt många människor i de berörda områdena, och jag är alldeles säker på att de människorna med samma intresse som jag kommer att ta del av de lämnade uppgifterna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om åtgärder mot arbetslösheten

Herr inrikesministern BENGTSSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara herrar *Lorentzons* (vpk) och *Erikssons* i Arvika (fp)

interpellationer, nr 103 respektive 108, båda framställda den 16 oktober till herr inrikesministern Holmqvist, och anförde:

Herr talman! Herr Eriksson i Arvika har frågat mig om jag vill redogöra för regeringens vidtagna och planerade åtgärder i syfte att nedbringa arbetslösheten samt om jag är beredd att förorda att åtgärder av det slag som angivits i interpellationen ställs samman i ett beredskapsprogram i syfte att redan under vinterhalvåret bereda arbetslösa varaktigt sysselsättning.

Herr Lorentzon har frågat mig hur jag bedömer det nuvarande sysselsättningsläget, och om regeringen har någon utarbetad plan över omedelbara såväl som långsiktiga åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Regeringen överlämnade den 16 oktober till riksdagen propositionen 165 år 1973 med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder. I propositionen redovisas regeringens syn på det aktuella sysselsättningsläget och förslag till åtgärder för att både motverka den aktuella arbetslösheten och skapa fler arbetstillfällen. Den aktiva sysselsättningspolitiken förstärks med inriktning framför allt på kvinnor och ungdomar samt på tjänstesektorn och byggsektorn.

Arbetsförmedlingarna föreslås få ökade resurser. Under år 1974 skall en särskild kampanj i samråd med arbetsmarknadens parter genomföras för att söka påverka arbetssökandes och arbetsgivares önskemål i syfte att göra det möjligt att bereda de arbetssökande anställning på de lediga platserna. Arbetsmarknadsstyrelsen får möjlighet att tillfälligt anställa högst 200 handläggande tjänstemän.

Arbetsmarknadsutbildning i form av kurser för anställda i vårdsektorn och vid barnstugor kommer att anordnas t. o. m. utgången av mars 1975. Samtidigt kommer de uppkomna vakanserna att fyllas genom anordnande av kommunala beredskapsarbeten med 75 procent statshidrag. Det särskilda utbildningsstödet om 5 kronor per timme till företag, som utöver normal rekrytering anställer och utbildar ungdomar och kvinnor, skall enligt förslaget utsträckas till att gälla hela år 1974.

Arbetsmarknadsstyrelsen föreslås dessutom få ytterligare 700 miljoner kronor till allmänna och särskilda beredskapsarbeten under innevarande budgetår. Statens hantverks- och industrilånefond föreslås få ytterligare 20 miljoner kronor.

Regeringen har därutöver i propositionen redovisat en rad förslag till åtgärder i syfte att främja medborgarnas sociala välfärd. Också dessa åtgärder får stor sysselsättningspolitisk betydelse i form av ökad efterfrågan på arbetskraft. Enbart inom den kommunala servicesektorn beräknas sålunda förslagen ge upphov till 10 000 nya arbetstillfällen.

De framlagda förslagen syftar i första hand till att stärka sysselsättningen under den kommande vintern men utgör samtidigt, bl. a. genom inriktningen på utbyggnad av sysselsättningen inom den offentliga sektorn, ett led i strävandena att långsiktigt öka antalet arbetstillfällen.

Tisdagen den
13 november 1973

*Om åtgärder mot
arbetslösheten*

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Pliktskyldigast framför jag mitt tack till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet för svaret på min interpellation, även om det enligt min mening inte innebär något svar på den fråga jag ställt.

Frågan i interpellationen gällde framför allt om regeringen har någon plan utarbetad över inte endast omedelbara utan även långsiktiga åtgärder för att komma till rätta med arbetslösheten. Statsrådet hänvisar nu till propositionen 165, som avlämnades av regeringen den 16 oktober i år, men i den propositionen lämnas inget svar på frågan huruvida regeringen har någon plan för att på sikt lösa arbetslöshetsproblemen. Den saknar nämligen ett långsiktigt ekonomiskt program. Arbete åt alla förutsätter en planerad ekonomi.

Det propositionen behandlar och föreslår är i stort sett vad vi sedan tidigare är vana vid – samma metoder, samma åtgärder. I denna proposition görs lika litet som i tidigare propositioner i samma ärende någon analys av arbetslöshetens orsaker. Dess rekommendationer blir därför som tidigare ett lappverk.

Det måste vara en "tröst för ett tigerhjärta" då regeringen i denna proposition förklarar att "den svenska ekonomin fortsätter att stadigt förbättras". Trots detta ligger arbetslösheten på en nivå långt över vad den varit under någon lågkonjunktur sedan 1950-talet. Trots en uppåtgående konjunktur har vi alltså denna svåra arbetslöshet, svårast givetvis för dem som drabbas av utslagningen och som vägras sysselsättning. Mycket talar för att lågkonjunkturen återigen är ett faktum om ett par år. Hur kommer det då att se ut? Det är en fråga som man måste ställa med hänsyn till att regeringens perspektiv enligt den föreliggande propositionen begränsar sig till det kommande halvåret och att perspektiv i övrigt saknas.

Regeringens proposition – ur vilken statsrådet har hämtat sitt interpellationssvar – fyllde troligen sin väsentligaste uppgift därigenom att den tog luften ur de s. k. icke-socialistiska partierna, eftersom propositionens förslag i stort sett följer de borgerliga partiernas politiska linje. Därmed har man återigen anpassat sig till kapitalistiska konjunktursvängningar.

Det går inte att få bort arbetslösheten under det ekonomiska system vi har i Sverige, eftersom kapitalet föder arbetslöshet och inte förmår skapa den tillväxt som erfordras för människornas sysselsättning. Det avgörande för kapitalet är lönsamheten. Vi i vänsterpartiet kommunisterna anser att kapitalets makt måste minskas, då det ju är kapitalet som är den direkta orsaken till den förhärskande arbetslösheten. Därför ställer jag i min interpellation också frågan, hur regeringen tänker skaffa sig de "styrmedel" som erfordras för att driva ned arbetslösheten. Den frågan har inrikesministern inte berört i sitt svar här i dag.

I tidigare motioner till riksdagen har vpk förklarat att arbete åt alla förutsätter en planerad ekonomi och att detta är en förutsättning för att omkring en halv miljon arbetstillfällen skall kunna nyskapas fram till 1980, vilket är nödvändigt för att i någon mån råda bot på arbetslösheten, då denna på sikt även kommer att förvärras.

Åsikten att 400 000 nya arbetstillfällen måste skapas har Bertil Olsson, tidigare chef för arbetsmarknadsstyrelsen, gjort sig till tolk för. Det socialdemokratiska partiets näringspolitiska grupp har framfört uppfattningen att 450 000 arbetstillfällen måste fram under 1970-talet. LO:s nye ordförande, Gunnar Nilsson, menar att 600 000–700 000 arbetstillfällen måste nyskapas.

På ledande fackligt håll har man på senare tid visat ett påfallande intresse för att det skapas en långsiktig sysselsättningsplan. I ett av de senaste numren av tidningen Byggnadsarbetaren skriver Byggnadsarbetareförbundets ordförande, Knut Johansson, bl. a.: "Vi vet att om vi vill ge människor i alla delar av landet möjlighet att förvärvsarbeta i lika hög utsträckning som stockholmarna, så behövs någonstans mellan 300 000 och 400 000 nya jobb." Det gäller därför att utforma en långsiktig sysselsättningsplan, menar samme artikelförfattare.

Knut Johanssons ambitionsgrad sträcker sig till stockholmarnas nivå. Men även i Stockholmsområdet råder arbetslöshet. Detta är dock ett uppslag i rätt riktning.

Då inrikesministern i sitt svar hänvisar till regeringens syn på det aktuella sysselsättningsläget och förslagen till åtgärder för att motverka den aktuella arbetslösheten och skapa fler arbetstillfällen, är det egentligen dagsläget eller situationen ett halvår framåt i tiden han talar om. Man kan vara helt överens med inrikesministern om nödvändigheten av att syssla med de dagsaktuella problemen, men dessa får inte skymma sikten — i synnerhet som det förslag som ställs i propositionen i stor utsträckning blir stöd för kapitalets ansträngningar att ytterligare rationalisera och strukturförändra och vars slutliga resultat blir ytterligare utslagning av arbetskraft. Beräkningarna att det inom den kommunala servicesektorn skall kunna skapas 10 000 nya arbetstillfällen förändrar inte bilden nämnvärt.

I en intervju i det senaste numret av tidningen Arbetsgivaren anför inrikesministern: "Vi måste successivt förkorta arbetstiden och troligen också förlänga semestern och sänka pensionsåldern. Men dessutom måste vi räkna med en avsevärd tillväxt av den offentliga sektorn."

Detta är ju löftesrika tongångar. De är också helt i linje med vad vänsterpartiet kommunisterna i motioner gång på gång har föreslagit riksdagen, men SAP har varit med om att avslå dessa motioner. Dessa reformer skulle dock inte räcka till för att få bukt med arbetslösheten, hur bra det än vore. Härtill fordras kraftigare tag, därför att vi har fått bevittna hur industrissysselsättningen sjunker trots en allt högre industriproduktivitet. Denna industrissysselsättning kan sjunka ännu snabbare än vad som hittills varit fallet, och allt talar för detta, i synnerhet som lågkonjunkturen återigen kan vara en besvärande verklighet inom kort tid.

Vänsterpartiet kommunisterna kräver statliga basindustrier, finansierade genom AP-fonderna. Det gäller att skapa nya arbetstillfällen, framför allt inom industrin. Det erfordras alltså nya företag. Kapitalet har tydligen inte ansett det vara lönsamt att etablera sig i Sverige. Man tycks vara mer intresserad av utlandet.

All erfarenhet talar för att exempelvis skogslänens sysselsättningsfråga

måste lösas genom att staten griper in med statliga företag. Avfolkningen har varit omfattande under år som har gått, och det allvarligaste problemet är kanske den omfattande minskningen av antalet ungdomar under 20 år. Minskningen har varit 85 000 sedan 1960, och samtidigt ökade antalet personer över 60 år med 77 000. De sociala problem som blir en följd av denna befolkningsutveckling kan inte förbises i detta sammanhang. Skogslänens problem kommer härmed i förgrunden.

Vad beträffar frågan om statliga industrier till skogslänen inträffar det besynnerliga att staten planerar att flytta industrier därifrån och söderut. Jag avser i detta sammanhang AB Statsföretags köp av Modokemi i Örnsköldsvik. Om Statsföretag fullföljer sina planer skulle det innebära att 200 arbetstillfällen försvann. Det har tidigare varit en stark åderlätning från detta område.

Det har sagts att Modokemi bygger sin produktion på petrokemisk bas och därför måste flyttas till Stenungsund. Detta är inte hela sanningen. Modocell, som ingår i Modokemi, framställer sin produktion med basmaterial från cellulosaindustrin. Det är alltså sakligt motiverat att denna del av ifrågakvarande industri blir kvar i Örnsköldsvik och på så sätt räddar 100 arbetstillfällen åt detta område. Fördelaktigast för området vore ju att hela Modokemi fick stanna kvar.

Avslutningsvis vill jag därför fråga inrikesministern: Skall Modocell bli kvar i Örnsköldsvik och därmed rädda minst hundratalet arbetstillfällen till detta område?

Slutligen, herr talman, vill jag ställa ytterligare en fråga: Kan inrikesministern lämna någon upplysning om resultatet av den flygresa över Norrland som landets statsminister tillsammans med Volvochefen och en rad andra prominenta personer även från utlandet -- gjorde i mitten av maj i år? Enligt ett stort uppslaget reportage i Aftonbladet den 13 maj gällde det att från luften kartlägga Norrland för industrilokalisering dit. Förhoppningarna var enligt denna tidning mycket stora.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Jag kan kanske med större uppriktighet än herr Lorentzon -- alltså inte bara pliktskyldigast, utan med äkta känsla -- tacka för svaret, därför att min interpellation hade en annan utformning och gällde just beredskapen för att skapa sysselsättning under den kommande vintern.

Det allra bästa svaret kom redan den 16 oktober i propositionen 165, där flera av de punkter som jag hade tagit upp i sammanställningen i min interpellation fick ett direkt och snabbt svar. Jag vill sanningsenligt säga att jag tycker detta var värdefullt. I september hade jag fört fram ett beredskapsprogram från folkpartiet, eftersom vi redan då såg många tecken som varslade om en ny bekymmersam vinter med arbetslöshet. När därför regeringen på höstrikisdagens första dag lade fram denna proposition kunde jag med uppriktig tillfredsställelse konstatera att flera av våra förslag blivit tillgodosedda.

Jag har med herr Bengtssons företrädare, statsrådet Holmqvist, flera gånger här debatterat den s. k. femkronan, och jag ser såsom ett exempel på att man tillmötesgår oss att giltighetstiden för den förlängs att gälla

hela år 1974. Femkronan har — det kan vi väl vara överens om — visserligen bara en marginell betydelse, men den har ändå en viss effekt, och det skulle kanske vara intressant att få höra statsrådet Bengtsson något närmare omnämna vilken effekt man får ut av den. Jag tror nämligen att effekten av femkronan beror på hur den marknadsföres. Därför skulle jag vilja ge rådet till den nye inrikesministern att framför allt försöka marknadsföra den väl. Det är värdefullt med den stimulans som femkronan innebär för att anställa ungdomar och kvinnor.

En annan punkt, där vi åtminstone delvis har tillmötesgått, är anslaget till SJ. Det är bra att 75 miljoner kronor anslås för inköp av godsvagnar, men jag tycker det är beklagligt att man inte har satsat mera på investeringar i spår, banvallar, järnvägs korsningar, säkerhetsanordningar och liknande saker utan där ligger kvar på samma låga nivå som tidigare. Anslaget till inköp av godsvagnar är helt i linje med vad vi i folkpartiet tidigare har föreslagit.

Likaså är tillskottet på 200 miljoner i anslag till vägar att hälsa med tillfredsställelse. I går hörde ni kanske i radio en representant för vägverket uttala starka bekymmer inför medelsknappheten. Han berörde de höjda drivmedelspriserna, och jag gjorde då den reflexionen att det väl måste bevakas att de pengar som anslås kommer att ge sysselsättningstillfällen och inte hamnar hos oljeshejkerna. Jag utgår från att inrikesministern ser till att vi kan hålla högsta möjliga sysselsättning på vägsektorn. Men jag beklagar — det vill jag understryka, eftersom detta är en personlig käpphäst — att några anslag inte lämnas till cykel- och gångbanor. Jag tror att staten därvidlag måste tänka om och ge bidrag för att stimulera kommunerna att anlägga cykel- och gångbanor, vilket är viktigt, inte minst ur trafiksäkerhetssynpunkt när det gäller skolbarnen.

En punkt där vi inte alls fått våra krav tillgodosedda gäller ökade lån för reparation och förbättring av äldre hus. Genom sådana lån kunde möjlighet ges inte bara att skapa sysselsättning, vilket är viktigt i och för sig, utan också att rusta upp gamla hus och få dem bättre isolerade och därmed på lång sikt spara energi. Byggnadssektorn är ett verkligt bekymmer inför den kommande vintern. Bara för någon dag sedan hörde jag att en framstående representant för byggnadsarbetarna i mitt eget län med verklig oro såg inte bara på den kommande vintern, utan på framtiden i övrigt. Jag tycker det är märkligt att inte regeringen har accepterat det förslag som vi har lagt fram — jag tror att det hade varit alldeles riktigt att satsa på den här sektorn.

Och så några ord om förstärkningen av arbetsförmedlingarna. Vi tycker det är värdefullt att 200 handplockade arbetsförmedlare nu skall förstärka arbetsförmedlingen. Det är klart dokumenterat att de grupper som är arbetslösa i väldigt stor utsträckning är arbetskrävande också för arbetsförmedlingen. Generaldirektör Rehnberg har i en intressant artikel i nr 43 av Affärsvärlden givit några exempel på detta; vid en färsk undersökning i Göteborgs och Bohus län visade det sig att av 4 000 arbetslösa hade inte mindre än 2 500 begränsningar i sitt arbetsökande till följd av handikapp, ålder, bristfällig utbildning och liknande.

Anpassningsgrupperna har här en stor uppgift att fylla, och de har växt väldigt snabbt i antal. Det är intressant att konstatera att

generaldirektör Rehnberg säger att anpassningsgrupperna inte kan fungera om de inte har en motor. Och motorn är i de flesta fall en arbetsförmedlingstjänsteman. Det finns stora utrymmen för att öka antalet anpassningsgrupper, både inom näringslivet men också och kanske framför allt inom den kommunala sektorn och landstingssektorn. Av 3 700 anpassningsgrupper i landet har vi bara 87 inom den landstingskommunala sektorn, och det är skandalöst litet.

Om man skulle öka dem ställs naturligtvis väldigt stora krav på arbetsförmedlingspersonalen. Min partikamrat herr Carlström i Olofström lade i en debatt häromdagen fram ett intressant uppslag, som jag gärna vill föra vidare som ett tips till den nya inrikesministern. Han undrade om det inte vore tänkbart att ge ersättning till lämpliga personer på företagen, så att de kan träda i arbetsförmedlarens ställe och vara motor i anpassningsgrupperna. Jag konstaterar att generaldirektör Rehnberg för sin del betraktar det uppslaget som mycket intressant.

Jag sade att vi redan i september registrerade tecken som tydde på en bekymmersam vinter för sysselsättningen, och de siffror som herr Lorentzon nämnde pekar i samma riktning. När vi förra året försökte möta arbetslösheten med anslag till beredskapsarbeten och liknande beslutade vi enhälligt att höja procentsatsen när det gäller kommunala beredskapsarbeten till 50 procent -- jag vill minnas att det var från den 1 september t. o. m. den 30 april. Jag skulle vilja fråga statsrådet: Om vi nu märker att det blir samma besvärliga situation, har regeringen då övervägt att vidta en sådan åtgärd igen? Jag tror att det skulle stimulera kommunerna till att snabbt försöka få fram en rad beredskapsarbeten. Det väsentliga är ju -- det tror jag att vi är helt överens om -- att vi har en sådan beredskap att så många som möjligt kan beredas sysselsättning under den kommande vintern.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag var helt på det klara med att herr Lorentzon inte skulle vara tillfredsställd med svaret -- en sådan tillfredsställelse hade varit ägnad att förvåna.

Den konkreta fråga, som herr Lorentzon ställde i interpellationen, har jag besvarat. Jag har kanske inte gjort det så i detalj som man kunde tänka sig, men det beror helt enkelt på att både statsministern och finansministern under remissdebatten härförleden klart deklarerade, att regeringen är i färd med att tillsammans med fackföreningsrörelsen -- de fackliga organisationerna på tjänstemannasidan och på LO-sidan -- diskutera formerna för en sysselsättningsutredning på sikt.

Men även det som regeringen i höst har gjort leder till en långsiktig ökning av antalet arbetstillfällen. För egen del tycker jag inte att det är så dåligt att vi kan säga att man enbart inom ett litet område som vi nu gått fram inom får 10 000 nya arbetstillfällen. Jag ber herr Lorentzon observera att det jag säger om 10 000 nya arbetstillfällen enbart gäller den kommunala servicesektorn. Läger man därtill allt annat som blir ett resultat av de reformer vi föreslagit, kommer man fram till ett mycket högre tal.

Regeringen har i proposition nr 165 ingående redogjort för sin

bedömning av sysselsättningsläget. Dessutom ägnades en stor del av remissdebatten just åt arbetsmarknadssituationen och åt de åtgärder vi föreslagit. Både statsministern och finansministern redogjorde för hur vi i regeringen ser på dessa saker. Därför har jag inte ansett det vara nödvändigt att nu i detalj gå in på detta, utan jag har hänvisat till propositionen.

Likaså har det ingående redovisats vilka åtgärder vi föreslagit i sysselsättningsfrämjande syfte, och därför har jag endast kortfattat erinrat om detta.

Regeringens bedömning av utvecklingen på arbetsmarknaden, sådan den kommer till uttryck i proposition nr 165 och sådan den framfördes under remissdebatten, har bestyrkts av den senaste arbetsmarknadsundersökningen, som ju visar att antalet sysselsatta sedan föregående månad ökat med 4 000. Sysselsättningen stiger alltså. Jämför man med samma månad i fjol finner man att antalet sysselsatta ökat med 41 000.

Den senaste arbetsmarknadsundersökningen visar också att arbetslösheten minskar. Som ett glädjande inslag i undersökningen vill jag för min del framhålla att sysselsättningen för ungdom ökat avsevärt sedan september och ökat kraftigt jämfört med samma månad i fjol. Likaså är det värt att notera att antalet sysselsatta kvinnor har ökat med 16 000 sedan september och med hela 42 000 sedan oktober månad förra året.

Det finns även en annan belysning av att arbetsmarknadssituationen förbättrats: antalet ledigamälda platser var under oktober månad 59 000, dvs. 8 000 fler än under samma månad förra året. Dessutom var antalet obesatta lediga platser större än tidigare, nämligen 33 000 vid månadens slut.

Detta visar hur riktig den satsning är som vi föreslår, nämligen att arbetsförmedlingarna skall få mer personal, så att de effektivare kan se till att arbetslösa får kontakt med de lediga jobb som finns. Men det bestyrker också hur viktigt det är med omskolningsverksamhet och arbetsmarknadsutbildning så att de som saknar jobb kan få en utbildning som gör det möjligt för dem att söka de jobb som är lediga.

Svaret på frågan om regeringen har någon utarbetad sysselsättningsplan är att regeringen är i färd med att tillsammans med löntagarnas organisationer utarbeta formerna för den mera långsiktiga sysselsättningsplanen.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Om det nu vore så, herr inrikesminister, att regeringen är i färd med att tillsammans med fackföreningsrörelsen skapa en långsiktig plan, varför sägs det då inte i interpellationssvaret? Svaret är egentligen – som jag tolkar det – endast ett svar till den andre interpellanten, nämligen herr Karl Erik Eriksson i Arvika, och inte något svar på den fråga jag ställt.

Herr inrikesministern meddelade också i sitt inlägg att det inte behövdes några detaljer därför att statsministern i remissdebatten hade förklarat att det skall göras en utredning på sikt. Men jag har ställt min interpellation till inrikesministern och inte till statsministern. Även om jag avlyssnade remissdebatten kunde jag inte drömma om att vad herr

Tisdagen den
13 november 1973

*Om åtgärder mot
arbetslösheten*

Palme sade från talarstolen skulle vara ett svar på min interpellation. Det finns inte heller någonting i svaret som man kan tolka så att statsministern hade svarat mig i remissdebatten.

Herr inrikesministern bollar med en massa siffror. I min interpellation har jag bara refererat några när det gäller arbetslösheten på sikt och de arbetstillfällena som måste skapas, därför att jag vet att det är nästan lönlöst att diskutera siffror fram och tillbaka, om och om igen. Ju mer ni gör detta från regeringen, desto mer orolig blir man inom den fackliga rörelsen, framför allt inom dess ledning. Från LO har man låtit framskynta att man vill ha sysselsättningsplan för 1970-talet, om jag tolkar inrikesministern rätt i det han refererar till här. Men varför sägs det ingenting i svaret på interpellationen om att det ligger till på det sättet? Ju mer socialdemokraterna och deras representanter i radio- och TV-debatterna under valrörelsen bollade med arbetslöshetssiffror, desto sämre ansåg det svenska folket att socialdemokratin hade skött den delen av fögderiet.

Jag tror inte att det är det väsentligaste i den här frågan att man av siffrorna i dag kan utläsa att arbetslösheten har gått ner eller att vi i dag har fler sysselsatta. Här talas om att kvinnornas sysselsättningsläge skulle vara betydligt bättre än tidigare, men enligt de siffror jag har vad beträffar arbetslösheten bland kvinnorna har denna tredubblats under de tre senaste åren. Enligt senaste redovisade officiella uppgifter från statistiska centralbyrån är de arbetslösa kvinnornas antal 56 000, under det att de arbetslösa männens antal är 42 000. Inte kan det vara särskilt glädjande siffror att ta fram.

Inrikesministern gör naturligtvis som han vill, men nog tycker jag det vore bättre att diskutera perspektiven – detta för arbetarrörelsen i dess helhet – än att bolla med siffror fram och tillbaka, om arbetslöshet bland ungdomen då och nu, bland kvinnorna då och nu, bland männen då och nu. Jag tror inte det är fruktbringande.

Inrikesministern besvarade inte heller min fråga som gällde om Modocell skulle få bli kvar i Örnsköldsvik och inte heller frågan om resultaten av den "dammsugningsresa", som Aftonbladet rubricerade sitt reportage, som statsministern gjorde när han tillsammans med Volvochefen och en rad andra prominenta personer flög över Norrland i maj. Gav den resultat, eller var Volvos nya fabriksanläggningar i USA ett resultat av den resan?

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Medan jag förut deklarerade att jag var till stor del nöjd med svaret delar jag nu herr Lorentzons uppfattning att jag sannerligen inte har mycket att tacka för. Jag fick nämligen inte någon reaktion på de frågor jag ställde till inrikesministern.

Det vore intressant om inrikesministern ville redovisa om han är beredd att inför den kommande vintern ändra procentsatsen för kommunala beredskapsarbeten. Jag understryker än en gång att jag tror det är allra viktigast när det gäller anläggnings- och byggsektorn. Jag utgår ifrån att inrikesministern har läst tidningen Byggnadsarbetaren från den 7 november, där man säger under en kommentar till sysselsättningen i

vinter: "Byggsysselsättningen i realiteten försämrad". Man är djupt oroad inför framtiden, och därför vore det värdefullt om vi fick ett besked från det ansvariga statsrådet.

Skälet till att jag begärde ordet i den här omgången var framför allt att jag noterade att statsrådet Bengtsson redovisade att det kommer en sysselsättningsplan som ni utarbetar tillsammans med löntagarorganisationerna. Jag utgår ifrån att det var en felsägning och att statsrådet menar att ni utarbetar den åtminstone i samråd med arbetsmarknadens parter och att även näringslivet får ett ord med i laget.

Vi inom oppositionen har krävt en sysselsättningsutredning. Så sent som i våras hade vi en debatt och en votering om detta, där de tre oppositionspartierna var helt ense. Det hade varit klokt, herr statsråd, om ni hade lytt vårt råd den gången. Det fanns skäl för vårt krav.

Herr inrikesministern BENGTTSSON:

Herr talman! Jag vill först till herr Eriksson i Arvika säga att det är alldeles klart att om sysselsättningssituationen skulle bli sådan att det finns anledning till ytterligare åtgärder av typ ökade statsbidrag kommer regeringen att föreslå sådana. Det har vi gjort vid ett par tillfällen tidigare, då sysselsättningsläget har givit anledning till det. Jag tog för givet att herr Eriksson utgick från det. Varför skulle vi ändra attityd nu, om situationen skulle bli sådan?

Jag borde kanske också svara på herr Erikssons fråga om femkronan, dvs. det stöd på 5 kronor som man ger till företag vid nyanställningar. Den åtgärden har visat sig vara mycket positiv: 5 000 ungdomar har fått jobb via femkronan, och de allra flesta får stanna kvar även sedan stödet till företagen har upphört, dvs. efter sex månader. Men det gäller för denna åtgärd som för alla andra att den måste marknadsföras. Syftet när regeringen lägger fram förslag av den här typen är att de skall göra verkan. Det är alldeles klart att åtgärderna därför måste marknadsföras – det gäller inte bara femkronan.

Det berodde inte, herr Lorentzon, på någon ringaktning att jag så kortfattat tog upp frågan om en sysselsättningsplan. När man i remissdebatten fick höra från både statsministern och finansministern att vi är i färd med att utarbeta formerna för en långsiktig sysselsättningsutredning tog jag för givet att man gav akt på det. Det är ju så att när partiledarna och statsministern för sina diskussioner kan man förvänta sig svar på de frågor som är aktuella, och det menade jag att man här fått. Om detta på något sätt av herr Lorentzon har uppfattats som en oartighet från min sida ber jag om ursäkt och säger nu att vi kommer att tillsätta en sysselsättningsutredning som skall arbeta med de mera långsiktiga frågorna.

Jag har inte sagt att den utredningen skall ske mellan regeringen och fackföreningsrörelsen. Jag sade att formerna för hur denna utredning skall bedrivas diskuteras mellan de fackliga organisationerna. Med LO- och TCO-sidan och även SACO skall vi ha diskussioner. Allt detta framgick av statsministerns inlägg under remissdebatten.

Herr Lorentzon frågade också hur jag bedömer sysselsättningsläget. Därför fanns det anledning att ta upp den frågan. Det är riktigt att

arbetslösheten fortfarande är hög enligt arbetskraftsundersökningen. Arbetslösheten går dock ned. Det är riktigt att undersökningen visar på 52 000 arbetslösa kvinnor. Det är en nedgång från september, då siffran var ännu högre. Men antalet sysselsatta kvinnor har ökat med de siffror jag har nämnt. Vi förbehåller oss rätten att anföra de statistiska uppgifter som finns, både när de är behagliga och när de är obehagliga.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Herr inrikesministern upprepade återigen att statsministern gav svaret under remissdebatten och att regeringen är i färd med att utarbeta former för en långsiktig sysselsättningsplanering. Jag blev faktiskt förvånad när jag från kammarkansliet fick meddelandet att min interpellation skulle besvaras den 13 november, medan remissdebatten skulle hållas veckan före. Jag frågade om inte denna uppgift var felaktig, därför att en fråga som arbetslösheten kunde man ju inte undgå att diskutera i remissdebatten. I varje fall under de närmast föregående åren har svar på interpellationer rörande sysselsättningen lämnats under remissdebatten. Sedan kansliet kollat med vederbörande departement fick jag emellertid beskedet att "den här uppgiften är faktiskt riktig. De här frågorna skall vi inte ta upp under remissdebatten, utan interpellationen kommer att besvaras senare." Jag räknade med att fältet då skulle vara avbetat, och det var det ju faktiskt i och för sig eftersom väl de flesta talarna under remissdebatten uppehöll sig vid sysselsättningssituationen. Vare sig det var kvinnor eller män som talade kom de in på denna fråga. Den är ju också den stora frågan för vårt land. Jag kunde emellertid inte drömma om att det var herr Palme som i sitt tal i remissdebatten svarade på min interpellation. Men jag får väl tro herr inrikesministern när han säger att det faktiskt låg till på det sättet.

Sedan säger herr inrikesministern att "vi kommer med någon utredning om sysselsättningsläget" — om jag nu hörde rätt. Vad är det för utredning? Den är inte alls preciserad. Skall den gälla sysselsättningsläget under ett halvt år framåt? Vilka perspektiv har regeringen? Det får vi heller inget besked om.

Det skulle verka tradigt att återigen upprepa de frågor som jag redan ställt två gånger men inte fått svar på. Jag skall inte upprepa dem.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Jag vill bara konstatera att det sista anförandet som statsrådet Bengtsson höll var klarläggande på många punkter. Det var värdefullt att få ett klart öppet besked att behövs det så är man villig att sätta in stimulansåtgärder för att kommunerna skall skapa fram sysselsättningstillfällen inom de sektorer som jag speciellt pekat på. Det var värdefullt att statsrådet så klart säger att man skall marknadsföra den s. k. femkronan, som också är en stimulansåtgärd. Jag säger detta särskilt därför att herr Ringholm är här i kammaren, och jag vet att han har arbetat med femkronan. Jag är inte lika entusiastisk över resultatet hittills som herr statsrådet Bengtsson är — från början hade man ju en helt annan målsättning — men jag understryker än en gång att jag tror att det beror på marknadsföringen. När det ansvariga statsrådet nu säger att

denna skall bli bättre hoppas jag få det bevisat.

Till sist några ord till om anpassningsgrupperna. Skälet till att jag på nytt vill peka på dem är att jag bedömer dem så ytterst viktiga med hänsyn till den sammansättning som den stora gruppen arbetslösa har. Jag tycker att det vore värdefullt om vi där satte in alla tillgängliga krafter. Arbetsförmedlingen får nu visserligen 200 handplockade tjänster, men dessa kommer inte att vara tillräckliga. Det antydde också statsrådet Bengtsson i sitt första anförande. Därför tycker jag att mitt tips att man på arbetsplatserna skall söka upp människor, som är villiga att vara drivkrafter i dessa anpassningsgrupper, bör tas på allvar av herr statsrådet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Ang. utformningen av Landvetters storflygfält

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Hörbergs (fp) den 16 oktober framställda interpellation, nr 119, och anförde:

Herr talman! Herr Hörberg har frågat mig om jag är beredd att medverka till att Landvetters storflygfält får en utformning som kommuner och näringsliv förklarar sig kunna acceptera.

Lufftartsverket ingav för provning till Kungl. Maj:t den 28 september i år förslag till utbyggnadsplan för Göteborg-Landvetters flygplats. Inom ramen för utbyggnadsplanen redovisas två alternativa förslag till ramprogram för den första utbyggnadsetappen, vilka kostnadsberäknats till ca 470 respektive 400 miljoner kronor i 1973 års prisläge. Enligt luftfartsverkets bedömning är de båda alternativens egenskaper i funktionellt avseende och med hänsyn till passagerarnas bekvämlighet likvärdiga. De två alternativen skiljer sig åt i fråga om tidpunkter för färdigställandet, som angetts till den 1 september 1978 respektive den 1 oktober 1977. I båda fallen är tidsplanerna ytterst hårt pressade.

Lufftartsverket har anfört att om markarbetena inte påbörjas snarast senareläggs tidpunkten för flygplatsens färdigställande automatiskt. Eftersom påbörjande av markarbetena inte föregriper valet av utbyggnadsalternativ och eftersom det av flera skäl bedöms ytterst angeläget att flygplatsen kan tas i drift så snart som möjligt har Kungl. Maj:t efter samråd med de regionala intressenterna medgett att markarbetena får påbörjas i avvaktan på att ärendet i övrigt slutligt prövas.

Med hänsyn till pågående provning och till förestående överläggningar med de regionala intressenterna är jag inte beredd att göra något närmare uttalande i fråga om val av utbyggnadsalternativ.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det snabba svaret på min interpellation om Landvetters storflygfält.

Inom luftfartsverket har man under ganska lång tid arbetat med projektering av ett storflygfält vid Landvetter utanför Göteborg. Redan i december 1971 kom en arbets- och tidsplan för fältets byggande. Under

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. utformningen
av Landvetters
storflygfält*

tiden sedan dess och fram till våren 1973 har terminalområdets utbyggnad överarbetats upprepade gånger och fått en efter hand allt ändamålsenligare utformning, som i stort accepterats av alla berörda parter. Den sålunda väl genomarbetade planen har fått benämningen alternativ 1 sedan ett alternativ 2 efter ett par månaders arbete överraskande lagts fram av luftfartsverket.

I interpellationssvaret anger statsrådet att "de båda alternativens egenskaper i funktionellt avseende och med hänsyn till passagerarnas bekvämlighet" är likvärdiga. Jag vill här helt kort opponera mot detta uttalande och anföra tre skäl som underlag för mitt påstående att det under lång tid framarbetade alternativ 1 är det funktionellt bästa och för passagerarna bekvämaste.

1. Passagerarnas bekvämlighet och säkerhet blir större i alternativ 1 genom att gatunivån där bussar och bilar hämtar respektive lämnar passagerare lagts i samma plan som flygplanens kabingolv. Passagerarna slipper således att förflytta sig i höjddled mellan flygplan och bussar/bilar. Resgodset föres efter incheckning via rullbanor ner till plattans nivå där truckar och vagnar utan att störa passagerarna med buller och avgaser och utan kollisionsrisk transporterar resgodset till planen. -- I alternativ 2 måste passagerarna förflyttas i höjddled inom terminalbyggnaden via rulltrappor och hissar för handikappade, om nu stationsbyggnaden i alternativ 2 byggs i två våningar, vilket inte ursprungligen varit tänkt i detta alternativ.

2. Drivmedel till flygplanen framföres i alternativ 1 via ledningar i marken. Man slipper därvid tankning med tankbilar såsom i alternativ 2 med de risker för kollisioner och trängsel samt svårigheter vid snö- och isröjning m. m. som då t. ex. uppstår.

3. Godstransporterna går till mycket stor del i passagerarplanen. Med det korta avstånd mellan passagerar- och godsterminaler som alternativ 1 har blir det snabba och billiga transporter mellan dessa båda byggnader. När alternativ 2:s provisoriska passagerarterminal efter 10 å 20 år – uppgifterna om provisoriets varaktighet varierar något – ersätts av en definitiv passagerarterminal i det läge den har i alternativ 1, blir avståndet mellan gods- och passagerarterminalerna stort med höjda driftkostnader som följd.

Det finns många flera funktionsskäl att framdraga vilka talar till förmån för det väl genomarbetade alternativ 1 och mot alternativ 2 med dess direkt uttalade karaktär av provisorium. Jag skall här bara tillägga att man bör komma ihåg att Landvetters storflygfält blir fem å sex gånger större i fråga om antalet starter än Sturup, att det blir en intensiv flygfrakthantering och att det behövs välplanerade och rymliga stationsbyggnader m. m. för en arbetsplats med bortåt 1 800 anställda.

Den av statsrådet anförda kostnadsskillnaden, 70 miljoner kronor, måste jag något kommentera.

När alternativ 1 sägs vara 70 miljoner kronor dyrare har alternativ 2 utformats ännu mer provisoriskt än vad jag förut anfört. Passagerarterminalen har således inte två våningar med passagerarförflyttningar upp till planens kabinnivå, utan passagerarna får förflytta sig eller förflyttas med bussar på plattans nivå till och från planen med trappor upp till de

senare. En utbyggnad av passagerarterminalen med rulltrappor etc. skulle kosta 4 à 5 miljoner kronor.

En närmare analys av alternativ 2 visar att det blir helt nödvändigt med en utökning av byggnaderna med ca 1 000 m² och likaså en ökning av gatuutrymmet, med en sannolik kostnadsökning av ca 4 miljoner kronor.

Om man kan tänka sig en något enklare terminalstandard i alternativ 2 -- den är 15 miljoner kronor billigare i kalkylen -- så bör standarden något kunna sänkas även i alternativ 1, med t. ex. 10 miljoner kronor.

Det finns också möjlighet att något minska plattform-, väg- och parkeringsutrymmet i alternativ 1, med t. ex. 8 miljoner kronor.

Om kostnadsdifferensen 70 miljoner kronor justeras med de berättigade och helt möjliga förändringar som jag här skisserat blir skillnaden endast ca 40 miljoner kronor -- ett belopp som måste anses vara litet i ett sammanhang som detta, ett belopp som dessutom eliminerar Landvetters storflygplats' provisoriekaraktär och skapar ett i längden mer funktionellt och därmed billigare flygfält.

Statsrådet har i sitt svar sagt sig inte vilja binda sig på detta stadium för något av alternativen, utan vill avvakta "förestående överläggningar med de regionala intressenterna". Det svaret noterar jag med stor tillfredsställelse, och jag hoppas att sådana överläggningar snarast skall kunna komma till stånd. Statsrådet skall veta att Landvetters storflygfälts färdigställande är en angelägenhet av hög dignitet för kommuner och näringsliv i Västsverige.

I interpellationssvaret anger statsrådet ett par tidpunkter för flygfältets färdigställande som är något förvånande. Om jag tolkar svaret rätt, så menar statsrådet att det genomarbetade alternativ 1 med sin definitiva utformning inte skulle bli färdigt förrän hösten 1978.

I luftfartsverkets arbets- och tidsplan för storflygfältet, som daterades den 23 december 1971, visade man att genom byggande efter rationella metoder, bl. a. i entreprenadsammanhang, skulle fältet kunna vara färdigt 1976. Att fältet skulle stå färdigt tidigt var ett krav från ett enigt trafikutskott till 1971 års riksdag, framfört i dess betänkande nr 2 och baserat på en västsvensk motion som bl. a. uttryckte starka farhågor för att Torslanda inte skulle klara trafikökningen utan dyrbara, kortsiktiga investeringar.

Trots luftfartsverkets förslag att fältet skulle färdigställas till 1976 angav Kungl. Maj:t i sitt beslut den 5 maj 1972 att man skulle använda det tidsbesparande arbetssätt som luftfartsverket anvisat, men att färdigställandet dock ej skulle ske förrän till 1977. Efter detta beslut har sedan luftfartsverket arbetat på alternativ 1 ända till dess ett provisoriskt alternativ 2 dök upp på senkvåren 1973.

Är det uppdykandet av alternativ 2 och den avbrutna projekteringen av alternativ 1 som orsakat förseningen av alternativ 1? Ett senareläggande av färdigställandet drar med sig svåra konsekvenser för såväl Torslandafältet som de berörda kommunerna och näringslivet i Västsverige. Jag måste därför direkt ställa följande fråga till statsrådet: Är statsrådet beredd medverka till att vi kan få alternativ 1 förverkligat under 1977?

Nr 131

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. utformningen
av Landvetters
storflygfält*

Tisdagen den
13 november 1973

Ang. utformningen
av Landvetters
storflygfält

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! När man diskuterar byggnadsobjekt av den här storleksordningen, oavsett från vilken utgångspunkt man gör det och vilka intressen man företräder, är det klart att det är med en viss tvekan som man anger åtminstone månader vissa år för färdigställandet. Trots detta har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen i år sagt att vi inriktar oss på färdigställandet av Göteborg-Landvetters flygplats i slutet av 1977. Jag har vid tidigare diskussioner i den här kammaren, bl. a. med herr Gustafson i Göteborg, varit helt överens med både honom och andra, som varit intresserade av att följa frågan, om att oavsett den tidspress som det här kan bli tal om så är det primära att snarast möjligt få denna storflygplats färdig.

Men vi skall inte blunda för att det rör sig om investeringar av en sådan storleksordning att vi alla ändå måste bedöma det vara riktigt att vara helt klara över vad det är vi beslutar innan vi beslutar oss. Jag tycker därför inte att man skall kritisera luftfartsverket för att det nu ger en möjlighet att bedöma två olika alternativ. Vi kan påminna oss, om vi vill, frågan om Stockholm-Arlandas flygplats som inte är så ålderstigen ännu. Vi hade där en annan diskussion att föra om flygplatsens utformning som kammarens ärade ledamöter säkerligen kommer ihåg.

Man har alltså nu från luftfartsverket lagt fram dessa förslag. Herr Hörberg citerar ur mitt svar att de båda alternativens egenskaper i funktionellt avseende skulle vara likvärdiga. Ja, herr Hörberg, det är luftfartsverket som gör den bedömningen, och det står också i svaret. Det är även luftfartsverket som anger de två skilda tidpunkterna för färdigställandet enligt det ena eller det andra alternativet.

Med utgångspunkt från vad Kungl. Maj:t har sagt i statsverkspropositionen i år har det varit angeläget för mig och för regeringen att förankra ett slutligt beslut inte minst i regionen – och kanske i första hand i regionen. Det har inneburit att vi redan har haft överläggningar med regionen. Herr Hörberg känner säkert till att det har varit en delegation hos mig för kort tid sedan. Vi gick därvid in ganska mycket i detalj på de olika frågorna. Men naturligtvis kunde vi inte vid en första sittning klara ut alla de olika frågeställningar som här anmäler sig. Därför kommer diskussionerna med regionen att fortsätta, och det är min förhoppning att de skall kunna fortsätta inom den allra närmaste tiden.

Regeringens stora intresse för att få flygplatsen färdig så snart som möjligt bevisas ju också av vad som sägs i svaret och som herr Hörberg känner till – att vi nu har påbörjat markarbetena innan vi bestämmer oss för vilket alternativ som vi skall besluta om i övrigt. Vi vinner därigenom tid, och det är väl tid som det nu i första hand är fråga om att vinna så att vi inte hamnar snett när det gäller tidpunkt för färdigställandet.

Men jag ber ändå om förståelse för att det i dag är omöjligt att binda sig för det ena eller andra – innan vi har avslutat diskussionerna med de regionala intressenterna. I det svaret ligger inte något av negativism – det vill jag försäkra herr Hörberg – utan tvärtom en försäkran om att alla till buds stående medel skall inriktas på ett färdigställande i linje med vad som har sagts i årets statsverksproposition – alltså under 1977. Luftfartsverket har presenterat sina funderingar, och nu är det regeringen

tillsammans med regionen som skall komma fram till vad vi slutligen skall bestämma oss för. I det läge där vi nu befinner oss är det alltså omöjligt att konkretisera i detalj.

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! Jag sade också i mitt inlägg nyss att jag var mycket tillfredsställd med det tillvägagångssätt som statsrådet tillämpar, nämligen att ha dessa kontakter med de regionala intressenterna. Detta är vi på den västsvenska sidan mycket belåtna med. Vi hoppas också att ytterligare sådana diskussioner skall komma till stånd rätt snart.

På den punkten torde vi således vara helt överens. Även om jag kanske har en klarare bild av vad Västsverige antagligen kommer att föredraga för lösning tycker jag det är bra att departementet och västsvenska intressenter diskuterar frågan ordentligt.

Men det överraskande i svaret var inte detta utan att här för första gången nämns en tidpunkt, 1978. Jag har också läst årets proposition där 1977 anges som en både önskvärd och möjlig tidpunkt för färdigställandet. Och det är ju som statsrådet sade så, att för någon vecka sedan har man undertecknat entreprenadhandlingar för markarbetena. Möjligen har de redan kommit i gång, och marken har länge stått till förfogande för arbetets igångsättande.

Statsrådet sade avslutningsvis att alla till buds stående medel skall tillgripas för att förverkliga de intentioner som anges i årets proposition. Det verkar glädjande, och jag tolkar det så att det finns stora utsikter till att om man stannar för alternativ 1 skall detta kunna förverkligas redan 1977.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja säga några ord i min egenskap av ledamot av trafikutskottet.

Det var ju så att vi inom riksdagens trafikutskott efter att ha studerat förhållandena på Torslanda flygfält var helt överens om att det skulle vara mycket svårt för Torslandafältet att klara av den kraftigt ökade flygtrafiken fram till 1977. Därför beslöt också riksdagen enhälligt att göra det uttalandet att man skulle se om det inte gick att färdigställa Landvetterflygfältet tidigare än 1977. Det har visat sig inte vara möjligt. Nu har luftfartsverket sagt att det möjligen skulle kunna dröja till 1978.

Jag är mycket tacksam för statsrådets uttalande här, av vilket det klart framgår att man från kommunikationsdepartementets sida kommer att se till att vilket alternativ man än bestämmer sig för, så skall man få fram det till 1977. Skulle det inte vara möjligt att få flygplatsen färdig hösten 1977, så misstänker jag att det kommer att bli nödvändigt att göra provisoriska arbeten på Torslandafältet. Det blir i stor utsträckning bortkastade pengar, därför att anordningarna kommer att ha så kort varaktighet.

Jag vill alltså understryka angelägenheten av att man från kommunikationsdepartementets sida ser till att det inte inträffar en sådan försening i luftfartsverkets planering att man skulle känna sig tvungen, om man vill ha flygplatsen klar 1977, att ta det billigare alternativet. Då kommer vi i

Nr 131

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. utformningen
av Landvetters
storflygfält*

en tvångssituation som är till stor nackdel när det gäller hela frågan om flygtrafiken i vårt land.

Vi har haft många provisorier i fråga om flygplatser, och vi borde väl nu verkligen anstränga oss för att inte få ett nytt provisorium på Landvetter. All erfarenhet visar att även om man skulle spara några tiotal miljoner i första omgången blir det mycket, mycket dyrare om man i efterhand skall bygga ut flygplatsen ytterligare.

Jag är också mycket tillfredsställd med att kommunikationsministern löser denna fråga i samråd med de regionala och kommunala myndigheterna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Ang. försäljningen av vapen mot postorder

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara fru Frænkel (fp) den 26 april framställda interpellation, nr 83, och anförde:

Herr talman! Fru Frænkel har frågat mig om jag anser det lämpligt att vapen säljs per postorder i former som särskilt appellerar till ungdom.

Mitt svar är nej. Jag anser det olämpligt att, oberoende av i vilken form det sker, försöka locka ungdomar att köpa vapen, som kan vara farliga för dem själva eller för andra människor.

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Med mycket stor tillfredsställelse har jag mottagit handelsministerns svar, som jag tackar för.

Tillåt mig emellertid att litet mera utförligt än i interpellationen förklara vad det var som föranledde min fråga. En orolig mamma sände mig en postorderkatalog, som hennes minderårige son hade fått sig tillskickad. Bland byggsatser, överföringsbilder, sällskapsspel, skämtartiklar och andra saker erbjöds diverse hemska ting. Vad sägs om detta:

”Äkta buffelpiskor med treflätad ladersnärt och handtag av bambu. Avger öronbedövande knallar. Utmärkt vid djurdressyr.” Mig veterligt är hunddressyr den enda dressyr som förekommer i vårt land, och då används sannerligen inga fiskor. Man kan befara att barnen i stället leker dressyr med varandra.

”Agentväska i James Bond-stil med inbyggd mekanism med vilken ni avlossar skarpa projektiler. En dolk kan ni även få fram ur ett lönnfack i väskan. Allt komplett för 13:50.”

Knivar och svärd utbjuds också – bland sällskapsspel! Impulsivt kan ju dessa användas vid våldstillfällen.

”Pistoler från 2:a världskriget. Vikt, funktion och utförande exakt som riktiga vapen. Tillverkade helt i metall. Kan plockas isär och sättas samman. Levereras i presentkartong.”

Någon har sagt mig att man kan borra upp dessa pistoler och använda dem som riktiga vapen. Nu vet jag emellertid själv mycket litet om vapen, och jag har inte fått detta påstående bekräftat. Men jag anser det vara fel att sådant utbjuds till barn och ungdom. Det är ett ockrande på

våldsmentaliteten, som i romantiserad form kan finnas under en viss period av livet.

Vidare försäljer man riktiga luftgevär och luftpistoler — samt ammunition — det ena vapnet mer tillförlitligt än det andra, enligt reklamen. Allt kan man skriva efter och få sig tillsänt per postförskott, och det finns inte och kan inte finnas någon möjlighet att kontrollera mottagarens ålder.

Sedan jag lämnade in min interpellation och den refererats i pressen har jag fått påpekanden och förfrågningar om detta från flera föräldrar, en föräldraförening och några andra samhällsansvariga. Någon av dem sade till mig: Vi får inte sälja sötsaker vid affärernas kassaapparater. Det ju gott och väl. Men vad gör vi med dessa kataloger, som sätts under näsan på barnen, oss föräldrar ovetande?

Jag är inte emot postorderförsäljning i och för sig — jag tror att den kan vara av allra största betydelse, framför allt ute i glesbygden — utan endast mot detta postorderkatalogernas utbud av leksaker, som används vid våldslekar, och utbud av alla slags vapen. Och när handelsministern nu tydligt delar mina synpunkter så måste jag fråga: Vad kan man då göra? Skulle man kanske kunna erhålla rättelse genom en information till postorderfirmorna om den skadegörelse som kan följa av detta utbud jämte en anhållan om att man tar bort sådan försäljning ur postorderkatalogerna? Jag frågar alltså: Anser handelsministern att en sådan information kan ges via konsumentombudsmannen?

I detta anförande instämde herr Börjesson i Falköping (c).

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Vad det här gäller är vilket ansvar och vilken moral som handeln och utbudare av varor här i landet håller sig med. Vi har en marknadsföringslag för att skydda konsumenterna mot vilseledande reklam och marknadsföring. Men det är det ju i allmänhet inte fråga om här. Här är det fråga om utbud av varor till människor som eventuellt inte kan förstå hur farliga dessa varor är.

Konsumentombudsmannen har varit i kontakt med postorderbranschen för att försöka komma till rätta med den reklam som riktas till minderåriga — det gäller inte bara vapen och liknande varor utan också fyrverkeripjäser. Han har fått till stånd en överenskommelse som innebär att postorderföretag som saluför sådana varor som inte får säljas till personer under viss ålder — det är bara vissa typer av vapen och bara vissa typer av fyrverkeripjäser — har skyldighet att i anslutning till beskrivningen av varan i katalogen upplysa om de bestämmelser som gäller.

Men jag vill säga till fru Fränkel att jag inte är säker på att detta kommer att visa sig vara tillräckligt. Jag utgår ifrån att konsumentombudsmannen och konsumentverket, som också har att vaka över att farliga produkter inte i onödan förekommer i handeln, följer utvecklingen och söker få till stånd åtgärder för att komma till rätta med den här reklamen.

Nr 131

**Tisdagen den
13 november 1973**

*Ang. försäljningen
av vapen mot
postorder*

Tisdagen den
13 november 1973

*Om åtgärder för
att stimulera ökad
användning av in-
hemskt bränsle*

Fru FRÆNKEL (fp):

Herr talman! Jag vill tacka handelsministern för detta kompletterande svar.

Som handelsministern också sade är föräldrar mycket oroliga för den här reklamen. Jag känner mig lugnad – det hoppas jag att föräldrar också kommer att göra – om konsumentverket och konsumentombudsmannen verkligen blir inkopplade för att ge föräldrarna ett skydd på detta område.

Jag förstår också att det är mycket svårt – jag visste faktiskt inte själv hur jag skulle angripa detta problem – att undvika att här komma i konflikt med pressfriheten. Men i ett samhälle, där våldet alltmer kommer till uttryck och som blir allt mindre mänskligt, måste man göra sitt yttersta för att det skall bli mänskligare.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder för att stimulera ökad användning av inhemskt bränsle

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 16 oktober framställda interpellation, nr 115, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig dels om jag avser medverka till åtgärder för att stimulera ökad användning av inhemskt bränsle, dels om jag vill ta initiativ till omprövning av den nuvarande beskattningen av den förmån som tillgång till eget bränsle innebär bl. a. för lantbrukare.

Händelserna i Mellersta Östern denna höst har helt naturligt aktualiserat frågan om vår beredskap på bränsleområdet i händelse av störningar i oljeleveranserna. Jag vill då först nämna att vi sedan mitten av 1950-talet har successivt utvidgat vår beredskapslagring av oljeprodukter. Hittills uppgår investeringskostnaden för de olika oljelagringsprogrammen till mer än 2 miljarder kronor. Vi vill emellertid förbättra vår redan i och för sig ganska goda lagerberedskap, och regeringen har därför i dagarna lagt fram förslag om utvidgning av det nu löpande oljelagringsprogrammet med 3 miljoner kubikmeter råolja till en kostnad av cirka en halv miljard kronor.

Det förhållandet att vi under lång tid använt olja har försvårat våra möjligheter att snabbt gå över till användning av inhemska bränslen, t. ex. ved. Att denna utveckling var till nackdel för vår beredskap uppmärksammades tidigt av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. I anvisningarna till byggnadsstadgan tog man därför in särskilda föreskrifter beträffande utformningen av värmeanläggningar för att vid behov underlätta en övergång till vedeldning. Föreskrifterna har emellertid inte haft avsedd effekt. Överstyrelsen har därför i år uppdragit åt Ångpanneföreningen att kartlägga beståndet av värmepannor. En preliminär rapport bekräftar svårigheterna att snabbt kunna ställa om många pannor från olje- till vedeldning. Mot denna bakgrund har överstyrelsen tillsammans med statens planverk i höst hemställt hos regeringen att bygglagutredningen

får i uppdrag att närmare överväga hur hithörande beredskapsfrågor bör beaktas i byggnadslagstiftningen. Denna framställning övervägs för närvarande inom civildepartementet. Jag förutser att åtgärder kommer att vidtas som kan öka möjligheterna att snabbt ställa om till eldning med inhemska bränslen.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att länsstyrelserna redan tidigare planlagt en snabb start av vedproduktion i stor omfattning. Planläggningen är dock inte anpassad till en s. k. fredskris. I fred måste man räkna med att skogen i första hand behövs för skogsindustrins råvaruförsörjning. Möjligheterna att därutöver klara en vedavverkning i stor skala för bränsleanvändning anses begränsade.

Det är också svårt att snabbt ta fram andra inhemska bränslen än ved. Utvinning av t. ex. skifferolja och torv kräver lång förberedelsestid. När det gäller torv pågår undersökningar inom överstyrelsen angående möjligheterna att redan i fred starta en produktion av bränttorv inom landet. Omfattande tillgångar finns i våra mossar, främst i norra Sverige.

I händelse av knapphet på olja får man i första hand uppmuntra till sparsamhet vid förbrukningen och informera om hur detta bör gå till. Genom bättre skötsel av värmepannor, införande av lägre inomhustemperatur och liknande åtgärder kan man få en icke oväsentlig spareffekt. Rekommendationer till pannfabrikanter att konstruera anordningar för vedeldning verkar först på längre sikt. Det finns emellertid ännu, som en följd av den verksamhet som dåvarande riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap bedrev under 1950-talet, dels en viss vedeldning i förugnar, dels flera alltjämt verksamma tillverkare av anordningar för vedeldning. Det pågår också arbete med utveckling av metoder för ett ekonomiskt tillvaratagande av bl. a. toppar och grenar vid skogsavverkning. Verksamma på detta område är bl. a. ASSI och Forskningsstiftelsen Skogsarbeten.

På landsbygden förekommer för närvarande en viss vedeldning. Prishöjningarna på olja under senare tid kommer antagligen att göra vedeldning ekonomiskt fördelaktigare än tidigare. En stigande efterfrågan på sågavfall, bark, spån och brännved tyder på detta.

Jag anser att prishöjningarna på olja och den osäkerhet beträffande bränsleförsörjningen som upplevs i en oljekris kommer att öka viljan att installera omställbara oljepannor. Dessutom kan man tänka sig en viss upplysningsverksamhet om möjligheterna att elda med inhemska bränslen. Överstyrelsen håller i samarbete med berörda instanser uppsikt över sådana möjliga åtgärder.

Av 21 § kommunalskattelagen framgår att värdet av skogsprodukter som en skattskyldig tillgodogjort sig för byggnadsarbeten eller uppvärmning skall anses som skattepliktig intäkt. Jag finner ingen anledning att ta initiativ till att dessa regler ändras för att ge den som har tillgång till egen skog särskilda skatteförmåner.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att till herr handelsministern få framföra mitt tack för svaret på min interpellation om åtgärder för att möta den oljekris som av allt att döma kommer att bli mer akut än vid den

*Om åtgärder för
att stimulera ökad
användning av in-
hemskt bränsle*

tidpunkt då jag framställde interpellationen. De farhågor som då förelåg har besannats och förstärkts. Jag noterar därför med största tillfredsställelse att regeringen har uppmärksammat de problem som jag ville aktualisera i min interpellation.

Statsrådet förklarar att det i och med oljeanvändningen blivit svårt att övergå till användning av inhemska bränslen, t. ex. ved. De föreskrifter som förelåg om att man i större utsträckning skulle kunna övergå till vedeldning har enligt departementschefens svar inte haft avsedd effekt. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har av statsrådets svar att döma uppmärksammat dessa problem och i anvisningarna till byggnadsstadgan tagit in särskilda föreskrifter i fråga om värmeanläggnings utformning när det gäller att underlätta en övergång till vedeldning. Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet uppmärksammat dessa frågor och även aviserar att ifrågavarande utredning får i uppdrag att närmare överväga hur beredskapsfrågor av hithörande natur bör beaktas i framtida byggnadslagstiftning. Att statsrådet i sitt svar förutskickar att åtgärder kommer att vidtas som kan öka möjligheterna att snabbt ställa om till eldning med inhemska bränslen hälsar jag med största tillfredsställelse. Min interpellation gällde i allra högsta grad just detta problem.

Statsrådet vidrör i sitt svar utvinning av t. ex. skifferolja och torv och omtalar särskilt att beträffande torv pågår undersökningar inom överstyrelsen för ekonomiskt försvar för att man redan i kristid skall kunna starta en produktion av brännertorv inom landet. Omfattande tillgångar finns i våra mossar, främst i norra Sverige, omtalar statsrådet.

Jag vill i det här sammanhanget erinra om att man i Finland byggt upp ett kraftvärmeverk, unikt så till vida att det är det första som byggts för att enbart eldas med torv. Anläggningen uppvärms än så länge till 44 procent med torv, medan olja fortfarande utgör den huvudsakliga bränslekällan. Men genom torvanvändningen räknar man med att årligen inbespara mellan 20 000 och 40 000 ton olja. Vid avspärrning eller annan liknande krissituation kan man övergå till enbart torvdrift.

Enligt min mening kan de här siffrorna från Finland utgöra ett gott exempel på hur man också i vårt land kunde använda det inhemska bränslet, inte bara i fredssituationer utan också som en effektiv beredskap inför sådana krislägen som det nuvarande krisläget beträffande oljan. Nationalekonomiskt sett torde användande av inhemskt bränsle ställa sig mycket lönande.

Statsrådet anser att prishöjningarna på olja och den osäkerhet i fråga om bränsleförsörjningen som upplevs i en oljekris kommer att öka viljan att installera omställbara oljepannor. I min interpellation efterlyste jag regeringens medverkan till sådana åtgärder, och jag hälsar därför med glädje handelsministerns svar på den punkten. Jag utgår från att statsrådet vill medverka till att fabrikanterna tar hänsyn till livsviktiga önskemål, dvs. att tillverka värmepannor som lätt går att ställa om till värmeanordningar som är avsedda att eldas med ved etc.

Jag beklagar att statsrådet inte finner anledning att ta kontakt med sin kollega finansminister Sträng för att ta upp ett resonemang som syftar till en omprövning av kommunalskattelagen, innebärande ett slopande av beskattningen på naturaförmånen eget bränsle. Därmed skulle en

värdefull stimulans uppnås för att öka vedanvändningen. Jag är emellertid nöjd med det positiva och informativa svar statsrådet i övrigt lämnat på min interpellation och ber att än en gång få framföra mitt tack för detsamma.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Statsrådet och jag kommer om en liten stund att tala om sågverken. I samband med det ärendet är också den här frågan intressant, eftersom svensk träindustri i allra högsta grad har erfarenheter på bränsleområdet och i stor utsträckning utnyttjar bark och spån för att tillgodose sitt värmebehov, på en del ställen och i vissa sammanhang t. o. m. sitt kraftbehov.

Man borde kunna hoppas att statsmakterna ville stimulera sådana aktiviteter hos alla företag som är tillräckligt stora för att kunna använda denna teknik på lämpligt sätt. Hade det gjorts tidigare, hade det varit möjligt att en rad företag utnyttjat det bränsle som nu under många år mer eller mindre har spolierats.

Det finns alltså en naturlig beredskap hos den svenska träindustrin. Den skulle kunna öka, och vi skulle få avsättning för bark och spån, om man genom vissa anslag stimulerade företaget till att använda det materialet. På det sättet skulle också konstruktörerna av olika ugnar få större intresse för att arbeta med detta. De arbetar nu i huvudsak just på sågverksindustrins område. Jag kan ge ett exempel: Stora länsslakteriet i Kalmar eldar med spån och bark, och en rad sågverk har tagit på entreprenad att leverera spån och bark dit.

När man från sågverkssidan i början på 1960-talet arbetade intensivt på detta område, kämpade man mot alla odds, för då flödade oljan in i landet. Och det var naturligtvis mycket trevligare för en maskinskötare att gå i vit rock och sköta oljepannorna än att ta hand om det andra bränslet. Sedan dess har tekniken att elda med detta andra bränsle gått mycket framåt, och man har fått en automatisering.

Jag vill i detta sammanhang bara försöka förmå handelsministern att titta på frågan huruvida det skulle kunna finnas områden, där statsmakterna bör ge ett handtag så att beredskapen blir bättre än den är för närvarande.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. prisstoppet på sågade trävaror

Herr handelsministern FELDT erhöll ordet för att besvara herr *Lothigius'* (m) den 16 oktober framställda interpellation, nr 118, och anförde:

Herr talman! Herr Lothigius har frågat mig dels om jag ämnar vidta sådana åtgärder att prisregleringslagen framdeles icke utnyttjas med retroaktiv verkan såsom fallet nu varit med prisstoppet på sågade trävaror, dels om jag är beredd att undersöka de marknads- och företagsmässiga konsekvenserna av det nu rådande prisstoppet på sågade

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. prisstoppet på
sågade trävaror*

trävaror.

Redan i början av året observerades att exportpriserna på sågade trävaror hade stigit kraftigt. Vid de överläggningar som då ägde rum, bl. a. mellan producenter och avkätare i branschen, gjordes dock bedömningen att kulmen på prisökningarna var nådd och att den fortsatta utvecklingen skulle komma att bli lugnare.

Denna bedömning föreföll till en början vara riktig, och för juni månad stannade prishöjningarna vid ca 3 procent. Men så i juli tog prisökningarna ny fart, och i augusti höjdes vissa kvaliteter 20 procent. Kungl. Maj:t beslöt därför den 6 september att införa prisstopp på dessa varor. Beslutet gäller fr. o. m. den 7 september, och stoppriserna är de priser som respektive säljare tillämpade den 2 maj i år. Prisnivån återfördes därmed till den nivå som gällde fyra månader tidigare.

Jag vill framhålla att prisstoppet på trävaror inte är retroaktivt i vanlig mening, eftersom redan avslutade transaktioner inte påverkas. Redan ingångna avtal i vilka priset bestämts till ett visst belopp berörs inte heller. Jag vill också på herr Lothigius första fråga svara att jag inte avser att vidta några åtgärder som syftar till att avhända regeringen möjligheten att i efterhand rätta till eventuella missförhållanden som kan uppstå på den svenska marknaden genom t. ex. onormalt kraftiga prishöjningar.

Vad beträffar de marknadsmässiga konsekvenserna av prisstoppet vill jag framhålla att jag fått dessa helt klarlagda för mig vid de överläggningar som jag i syfte att trygga den svenska marknadens försörjning haft med företrädare för branschen. Företagsmässigt har den rådande prissituationen medfört väsentliga förbättringar av marginaler och lönsamhet.

Jag kan också meddela att statens pris- och kartellnämnd, SPK, genom handläggningen av prisstoppärenden fått inblick i de olika delbranschernas kalkylmetoder och prissättning. Detta har lett till att en undersökning av trävaruhandelns prissättning som SPK redan har under planering fått ökad prioritet. Detsamma gäller beträffande en undersökning av prissättningen på och försäljningen av monteringsfärdiga trähus.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min interpellation. Jag ber om ursäkt för att jag kanske kommer att ta litet längre tid i anspråk än jag brukar göra i denna kammare, eftersom detta är ett ärende som är ganska väsentligt för svensk träindustri och även för en del andra näringar.

Man kan sätta åtskilliga frågetecken i kanten på det korta svar som handelsministern lämnat på min interpellation med frågor angående en åtgärd som regeringen vidtagit och som kraftigt påverkat hela trävarumarknaden. Om inte handelsministern kommer att komplettera och förtydliga detta svar är jag övertygad om att en stark oro kommer att utbreda sig inte bara inom trävaruindustrin utan också inom många andra näringsgrenar här i landet.

För att kammaren skall få klarhet i vad det rör sig om måste jag göra en liten historiskrivning om svensk trävarumarknad och om vad som hänt under åren.

Efter den förra s. k. träboomen under Koreakrisen, vilken påverkade

många av våra varor, gick priserna snabbt ner igen. Från 1953 till 1972 har exportpriserna på sågade trävaror ökat, som handelsministern känner till, med sammanlagt endast 1 procent om året, medan konsumentprisindex har ökat med 5,5 procent om året. Vad har detta betytt för trävaruindustrin? Jo, för att klara kostnadsutvecklingen har man måst rationalisera nästan till ursinne inom denna industri. Flera tusen sågverk har under denna tid slagits ut. Åtskilliga av dessa behövde verkligen rationaliseras bort, så det är inget principiellt fel i detta. Men många i inlandet hade kunnat vara kvar för att bereda fler jobb åt människorna.

Det torde inte vara obekant för den svenska regeringen, med tanke på den exportkrets vi har, att vi i vårt land ligger tekniskt sett mycket långt framme inom sågverksindustrin. Det är bara Sverige och Finland i hela världen som kan anpassa sig till kundkretsens exportvillkor med de hundratals olika dimensioner, bredder och längder som Afrika, Asien och Europa behöver. Att Canada ibland kan producera större mängder per enhet inom sina industrier beror på att man har en amerikansk och japansk marknad som är så standardiserad att man kan röra sig med ett mycket mindre sortiment.

Sverige förser alltså omvärlden med sådana trävaror som denna vill ha. Vi måste förse konservativa finsmakare i denna del av världen, om vi skall kunna sälja några trävaror alls. Vi exporterar till EG-länderna med deras specifikationer, till Medelhavsländerna, arabländerna, Afrika och Asien – vår trävaruexport går till över 50 à 60 länder.

Har handelsministern tänkt på hur komplicerad en sådan marknad kan vara och på hur priserna varierar mellan gorméer och gormander inom denna marknad? Våra leveranser till oljeshejkerna har varit av stor betydelse när det gäller att byta handelsvaror och få värdefull olja i stället.

Jag har med detta bara velat påstå att ett prisstopp, om det införs, måste avvägas ytterligt väl mot bakgrunden av våra exportförhållanden.

Jag övergår sedan till situationen på råvarumarknaden.

Om svensk träindustri fått ett enprocentigt påslag per år sedan 1953 och konsumentprisindex ökat med 5,5 procent om året, så har Sveriges skogsägare i stället fått uppleva en kraftig nedgång under samma tid. Att driva svenskt skogsbruk på lång sikt med förlust år efter år går inte, samtidigt som skogen i framtiden, som vi hoppas, kommer att vara en av våra förnämsta råvarukällor. Är herr handelsministern medveten om vilka rationaliseringsåtgärder som en svensk skogsägare måste vidta för att klara denna situation? Dessa rationaliseringsåtgärder är också, inom parentes sagt, orsaken till miljögruppernas kritik mot miljöförstöringen, en kritik som i allmänhet oförtjänt har drabbat skogsägarna men som i rättvisans namn borde omfatta hela det svenska folket och även regeringen på grund av kostnadssituationen i detta land. Om man har någon insikt i svensk skogsindustris och svenskt skogsbruks förhållanden under dessa år borde man – åtminstone som handelsminister – sända dem en tacksamhetens tanke. Det är de som förberett många miljarder i svensk handelsbalans i dag.

När jag talar om skogen menar jag att det skogspris som vi i praktiken har i dag är det skogspris som vi bör ha för att över huvud taget klara vår situation för framtiden.

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. prisstoppet på
sågade trävaror*

Låt mig härmed övergå till situationen som påverkade 1973 års högkonjunktur för trävarorna.

I oktober 1972 inleddes en uppgående pristrend för exportträ vilken efter tio månader planat ut och ytterligare stabiliserats på en hög nivå. Orsakerna till detta kan vara följande. USA:s beslut att bygga bort slummen under 1972 resulterade i 2,4 miljoner nyanläggningar på bostadsområdet, japanernas femårsprogram under 1972–1977 med 1,9 miljoner lägenheter per år, starkt ökad efterfrågan från Västeuropa, där myndigheterna i konjunkturstimulerande syfte prioriterar bostadsbyggnad; de europeiska snickerierna, som normalt använder tropiska träslag till olika byggnadsdetaljer, möbler m. m., fick allt svårare att täcka sitt behov. Svårigheterna föranleddes bl. a. av politiska och andra skäl, därför att de unga staterna i Afrika själva strävar efter att förädla sina skogstillgångar. Sovjetunionen står mitt uppe i en bostadsproduktion som av flera bedömare betraktas som världens största. Finnarna har en viss brist på råvaror. Då återstår alltså Sverige som ett av de stora exportländerna. Vi är ju på detta område världstvåa i dag efter Canada. Det är inte bara trävarorna som har åkt upp i pris utan det har skett en allmän råvaruprishausse i ull, soja, vete, tenn, koppar och en rad andra material.

Handelsministern säger i sitt svar att i början av året observerades att exportpriserna på sågade trävaror hade stigit kraftigt. Man måste vara blind som en höna om man inte redan i september–oktober 1972 såg att trenden började gå brant uppåt. Om man vid denna tidpunkt hade analyserat situationen och varit lyhörd för omvärlden, så kunde man ha räknat med att trenden skulle fortsätta och prisstegringarna bli relativt avsevärda. Jag vet inte vilka informationer handelsministern hade vid denna tid. Men informationer borde kommit utifrån, från handelsråd och ambassader, som tecknade den uppåtgående trenden. Det är väl inte på det viset att svensk exportindustri skall gå till handelsministern och säga: Pass upp nu, nu kommer en exportkonjunktur som är lämplig att reglera och dämpa. Men även för träindustrin blev uppgången mycket brantare än vad man hade tänkt sig. Och därför har vi förståelse för att handelsministern överraskades som han gjorde. Men, säger handelsministern, junipriserna stannade vid 3 procent, och då räknade man med att kulmen kanske var nådd. Svaret är verkligen inte fullständigt på detta område. Ni har tydligen medvetet hoppat över händelseutvecklingen under mars–april och maj. Prishöjningarna låg ju vid den tiden på mellan 70 och 80 procent från 1972.

Jag uttalade för min egen del offentligt i Handelstidningen vid denna tidpunkt, i slutet på april månad, att den starka prisstegringen var mycket besvärande för svensk träindustri och att man kunde vänta bakslag om ett halvår eller ett år. Sådana svängningar är aldrig av godo. Det känner vi till sedan tidigare.

Så måste jag fråga handelsministern: Varför gjorde Ni ingenting i april månad 1973? Varför väntade Ni till september månad? Om Ni inte ingrep i april–maj skulle Ni givetvis inte ha ingripit i september retroaktivt. Visserligen stannade prishöjningen upp i juni månad med som Ni själv säger 3 procent eller 4 enheter, men än tydligare var att i slutet av

augusti och september månad skulle hela marknaden komma in i ett lugnare skede. Det borde informationerna utifrån ha kunnat säga Er. Luften började gå ur prisballongen vid det tillfället när handelsministern klippte till. Vad har handelsministern för känselspröt ut mot handelsvärlden och vad har Ni för beredskap för att möta snabba prisförändringar? Beredskapen borde ha funnits i mars, april eller maj månad. Det fanns alltså ingen beredskap i maj månad och därför tillgriper man en åtgärd i september.

Branschens eget folk påtalar situationen i april och maj. Träfacket tar upp frågan, om jag minns rätt, någon gång i juni eller juli och uttalar sin oro för prisutvecklingen och de konsekvenser den kunde ha för sysselsättningen inom byggindustrin och träindustrin i övrigt. De första kontakterna med branschen togs tydligen, om jag är rätt underrättad, omkring den 12 juni. Men först i slutet av augusti 1973 kallade handelsministern, om jag också här fått rätt uppgifter, på branschens eget initiativ till överläggning med sågverkens organisationer om prisutvecklingen och hemmamarknadens träförsörjning. Ingen kan påstå något annat än att det måste brista i, som jag sade, beredskapen på handelsdepartementet i denna fråga. Jag kan säga att försök gjordes i maj månad från nordiskt exportörhåll att dämpa prisutvecklingen. Detta misslyckades. De svenska myndigheterna informerades löpande om exportutvecklingen. I de förhandlingar som handelsministern hade med branschföreningarnas representanter framfördes från dessa branschföreningar, eller utlovades, att frivilliga leveransåtaganden skulle göras för att försörja den svenska marknaden för att inte brist skulle uppstå. Tyvärr bröts ju dessa förhandlingar den 4 september och regeringen införde då vad jag kallar ett retroaktivt prisstopp men som handelsministern har en annan mening om. Så blev då resultatet att prisstoppet infördes från den 2 maj, då man använde sig av andramajpriset. Det betydde en sänkning av i genomsnitt 200 kronor per kubikmeter från den 7 september eller ca 25 procent.

Jag skall inte påstå att det här av regeringen fattade beslutet berodde på att valet skulle komma om en vecka, men att man är misstänksam från olika håll är ju förstaeligt. Jag håller med handelsministern om att en regering skall kunna handla i olika lägen även om det är ett förestående val. Men detta prisstopp, såsom det genomfördes, kommer att skapa en massa oreda för många parter. Vi vet ju av egna och utländska erfarenheter hur svåra, besvärliga och svårreglerade trävarorna är. Det beror på varans starka variation, de hundratals olika dimensionerna, kvaliteterna och de olika sorterna: trävaror från Norrland, Värmland, Skåne osv. Man måste förstå de olika handelsmönster som förekommer inom denna bransch, om man skall kunna förstå svårigheterna.

Vad var det då som inträffade efter detta ingripande? Brädgårdarna fortsatte att sälja i normal omfattning bl. a. via dispens från prisstoppet, men man kunde inte fylla sina lager bakifrån då sågverken antingen avvaktade eller exporterade sitt virke. Och det var ju ganska naturligt att de som hade köpt råvaror och gjort upp avtal under juli-augusti med juli-augusti-priser inte ville sälja färdiga produkter till andramajpriser. Där försvann ju vinstmarginalen, och det blev förlust. Flera mindre sågverk

kom i kläm, vilka säljer enbart eller säljer sin huvuddel på hemmamarknaden. De kunde inte kompensera lägre svenska priser genom exportvinster. Men de måste konkurrera med de stora exportörerna om virket, om skogen. Det betyder att exportörerna hade råd att betala bra för virket, antingen de som exportörer hämtade det från sågverken eller exportsågverken hämtade råvaran från skogen. Det ödesdigra misstag man har gjort är att man alltså inte samtidigt reglerar eller tar upp till diskussion skogspriserna, de senaste rotförsäljningspriserna. Därmed försvinner ju lönsamheten för bl. a. dessa småsågar. Nu kan man väl säga att en del sågverk hade genom prishöjningar skaffat sig en marginal och kunde alltså tåla detta. Det har också handelsministern påpekat. Men arbetssättet eller själva systemet måste vara galet enligt mitt förmenande. När man ändå hade kommit fram så långt som till september och marknadsbildningen var en helt annan hade det varit betydligt bättre att man inte dragit i gång med detta prisstopp eller att man åtminstone hade satt priset efter den tidpunkt då förhandlingarna slutfördes. Den svenska marknaden hade på ett naturligt sätt anpassat sig ganska snabbt efter händelseutvecklingen.

Det är ganska naturligt att det uppstod en stark förvirring efter en sådan här åtgärd och att sågverken och trävaruhandeln avvaktar och ser vad som kommer ut av detta. Konsekvenserna blev ju också att även om man tydligen använde sig av ett ganska hyggligt dispensförfarande så kom marknaden i stort sett att ligga still. Nu hade regeringen ingen annan möjlighet än att ta upp nya förhandlingar, och vid dessa framförde man hot om exportförsvarande avgifter om inte företagen själva kunde klara den inhemska marknaden. Att lägga exportavgift på trävaror anser man tydligen tveksamt med hänsyn till våra avtal med EG-gruppen. Därför skärpte regeringen hotet, efter vad jag kan förstå, med förslag om vissa produktionsavgifter. Jag är glad, herr handelsminister, över att förhandlingarna fick den avslutning som de fick, och jag ger handelsministern en eloge för att han valde den s. k. frivilliglinjen – om nu något skulle väljas vid förhandlingarna. Jag kan också tala om att sågverken mot bakgrund av de instruktioner de fått från sina organisationer ambitiöst försöker att klara upp sina leveransåtaganden. Att en rad företag i detta land får minskade exportinkomster och att Sverige får mindre valuta utifrån genom den här åtgärden är alldeles klart. För de större företagen rör det sig om miljoner, men också mindre företag får väsentligt minskade inkomster.

Handelsministern säger också något så märkligt som att prisstoppet på trävaror inte är retroaktivt i vanlig mening. Det är alldeles riktigt att de avslutade transaktionerna inte har påverkat ingångna avtal och att där priserna bestämts dessa inte berörs i större utsträckning, men det rör sig heller inte om någon vanlig vara som kan jämföras med andra, med tanke på det sätt på vilket man har att hämta råvaran. En retroaktivitet kommer då att bli negativ för de flesta företag som gjort avslut på sina råvaruinköp och som tvingats kalkylera därefter. Detta är en retroaktiv åtgärd som icke har varit till gagn för svensk träindustri och svensk skogsindustri.

Vidare säger handelsministern att han inte avser att vidtaga några åtgärder som syftar till att avhända regeringen dess möjligheter att i

efterhand rätta till eventuella missförhållanden. Det tycker jag låter ytterst oroande. Detta är om något ett bevis för att man inte är beredd att ta lärdom av vad som nu senast har hänt och att man tydligen inte är beredd att bättre följa marknadsutvecklingen. Regeringen tänker alltså inte ha någon beredskap. Svenskt näringsliv skall alltså leva med denna brist i fortsättningen så länge vi har en socialdemokratisk regering. Jag tror att andra näringsgrenar i vårt land är ytterst intresserade av det svar som handelsministern i dag har givit mig.

Jag ställde frågan om handelsministern var beredd att undersöka de marknads- och företagsmässiga konsekvenser som kunde uppstå under rådande prisstopp.

Ni säger, herr handelsminister, att Ni fått dessa konsekvenser helt klarlagda för Er vid överläggningar med företrädare för branschen. Jag avsåg i min fråga också påverkan på exportmarknaden. Det intressanta är ju att en exportmarknad påverkas starkt av ett inhemskt prisstopp. Kunderna utomlands är inte dummare än att de begriper att stanna upp bl. a. med sina köp för att avvakta den prissituation som uppstår i leveranslandet. Det var många leverantörer som fick ett tydligt bevis på detta när de talade med sina köpare.

Till sist, herr handelsminister, säger Ni att en undersökning av trävaruhandelns prissättningar är igångsatt. Har Ni möjligheter att utveckla det närmare för den inte alltför välfyllda kammaren? Det är av ganska stort intresse för trävarusektorn.

Jag ber därmed att än en gång få tacka handelsministern för svaret.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Herr Lothigius' övningar i politisk framtidshistoria gör det nödvändigt för mig att hålla ett också för min del ovanligt långt anförande i en interpellationsdebatt, så att jag får ge min version av de händelser som har ägt rum. Jag befann mig kanske något närmare de faktiska händelserna än vad herr Lothigius gjorde.

Den första fråga han ställde tillsammans med en rad påståenden var: Varför gjorde vi inte något i mars månad? Han säger nämligen att vi redan i september 1972 borde ha vetat att det skulle bli en snabb uppgång av priserna på sågade trävaror. I mars 1973 borde vi ha vetat att priserna skulle fortsätta att stiga fram till september för att därefter stabiliseras.

Allt detta borde vi ha vetat enligt herr Lothigius. Och om vi inte visste det, avslöjar det på ett för herr Lothigius förskräckande sätt den dåliga beredskap som finns i handelsdepartementet och de dåliga kontakter som handelsministern har med verkligheten. Låt mig då berätta för herr Lothigius vad företrädarna för branschen själva trodde sig veta vid olika tillfällen — de som står detta så nära som det är möjligt.

I mars månad hade pris- och kartellnämnden en kontakt med avnämarna — kunderna — en kategori som herr Lothigius över huvud taget inte berörde i sitt inlägg. De sade att de hade sett prisuppgången över vintern och ifrågasatte om åtgärder skulle vara nödvändiga. De fick det beskedet från pris- och kartellnämnden att detta givetvis var en mycket väsentlig fråga för hela den svenska ekonomin och måste

undersökas. Så skedde också. Man lämnade från leverantörshåll upplysningar om vad som hade hänt och förklarade att läget nog pekade på en fortsatt uppgång. Men eftersom vi i de här sammanhangen, herr Lothigius, följer principen att i första hand låta marknaden se om problemen kan lösas på annat sätt innan vi griper in med reglerande åtgärder ägde överläggningar rum – inte på kallelse av handelsdepartementet eller pris- och kartellnämnden utan på privatinitiativ – någon gång i april eller möjligen i början av maj månad mellan trävaruleverantörerna, sågverken och trävaruexportörerna samt avnämarna – trähusfabrikanter, möbelbranschens företrädare, snickeriägare osv. I denna överläggning kom man fram till att man var ense om att den internationella prisutvecklingen höll på att stabiliseras och att därför några speciella åtgärder och ingripanden inte var nödvändiga.

Detta, herr Lothigius, var branschens egen bedömning. Vem var det som i mars månad förutsåg att priserna skulle stiga fram till september och sedan stabiliseras? Vem är denna profet? Låt honom stiga upp ur historiens slöjor, så att vi i fortsättningen vet vem vi skall fråga om någonting som ingen annan har kunnat svara på! Detta besked fick vi alltså från avnämarsidan, som verkligen borde vara den part som i första hand skulle reagera om man bedömde det så att prisstegringen skulle fortsätta och leda till en oacceptabel prisnivå eller om försörjningssvårigheter skulle uppstå.

Men det visade sig att man inom branschen, på båda sidor om förhandlingsbordet, hade gjort en felbedömning. Prisuppgången fortsatte i juni. Det är riktigt att det togs kontakter från båda håll. Det var branschen själv – i detta fall framför allt trävaruexportörerna – som visade intresse av en överläggning om läget. Deras motiv var framför allt att man såg framför sig en situation där den häftiga prisuppgången skulle få en långsiktig verkan som från branschens synpunkt var negativ, nämligen att den skulle föranleda en övergång till substitut för trävaror, särskilt i byggnation – och det är en utveckling som i och för sig redan i någon mån har inträffat.

Det var vid de överläggningarna som branschens företrädare själva sade att de ansåg att prisreglerande åtgärder faktiskt var de enda möjliga, om man skulle lösa branschens problem på sikt. Vi satt och diskuterade det här rätt ingående i slutet av augusti månad, och jag vill säga till herr Lothigius att icke ens då kunde företrädarna för trävaruexportörernas riksorganisation säga om prisutvecklingen skulle komma att fortsätta i samma takt i september, i oktober och i november eller när en stabilisering skulle inträffa och en eventuell nedgång komma. Vi var alla ense om att någon gång 1974 skulle det kunna komma en tillbakagång. Men inte ens då i augusti var det alltså någon som uppträdde så självsäkert som herr Lothigius nu gör på någons vägnar som i mars skulle ha vetat hur det hela borde hanteras.

I och med att det sedan visade sig, när vi kom en bit in i september, att prisstegringarna faktiskt fortsatte – ännu i oktober hade såvitt jag vet någon vändning inte alls inträtt – var det uppenbart att det prisstopp som skulle införas måste bedömas utifrån en mycket besvärlig avvägning, en avvägning som herr Lothigius inte alls sysslade med, och det är kanske

naturligt. Herr Lothigius var mycket noggrann med de olika turerna i händelseförloppet, men han undvek precis lika noga att tala om för de fåtaliga lyssnarna till den här debatten hur egentligen priserna har stigit, vilka prisstegringar som faktiskt rymms inom prisstoppets ram och vilka prisstegringar som svenska sågverk i dag får ut på exportmarknaden. Det har ett visst intresse när man skall bedöma skogsindustrins läge mot bakgrunden av en utveckling som — jag instämmer med herr Lothigius — har varit tryckt i vad gäller priserna fram till i fjol.

Från oktober till maj 1973 steg priserna på sågade trävaror för de stora kvaliteterna med i genomsnitt 65 procent. Det var på den nivån som prisstoppet låstes. På exportprodukterna har priserna fortsatt att stiga, och där kan man ta ut dessa priser. Från oktober 1972 fram till oktober i år har man kunnat ta ut priser som ligger 100–150 procent över priserna ett år tidigare. Detta är en lönsamhetsförbättring för den svenska sågverksindustrin, och jag menar att det är väsentligt att peka på att den har inträffat. Jag missunnar alls icke branschen den förbättringen, men den har en viss betydelse när det gäller den tacksamhet som jag påstår böra hysa gentemot skogsindustrierna. De har fått belöning, tror jag, under det här året så att de är rätt tacksamma ändå.

När vi satt och resonerade om det här i augusti var det en väsentlig fråga, huruvida man skulle sätta prisstoppet i kraft också för avsalu-priserna inom skogsbruket. Nu var det stora tekniska svårigheter förknippade med att för någonting som ofta blir ett resultat av utrop på auktioner införa prisstopp. Att införa prisstopp på saker och ting som växer ute i skogen, som står på rot, visar sig också vara svårt. Det är en sak att sälja timmer, en annan att sälja på rot.

Vi kunde konstatera att för större delen — i varje fall för en mycket stor del — av marknaden hade avtalen mellan skogsägarna och sågverken redan slutits. Där låg höjningarna på mellan 50 och 70 procent. Det stämde rätt väl med den marginal på 65 procents höjning av priset på trävaror som prisstoppet skulle leda till. Men det som inträffade efter prisstoppet — och som måhända kan vara ganska intressant för herr Lothigius att kommentera — var att det bondeägda skogsbruket gentemot sina egna sågverk höjde avsalupriserna med uppemot 90 procent. Man ansåg med rätta att den 65-procentiga höjning av trävarupriserna, som prisstoppet gav möjlighet till, medförde en sådan lönsamhetsförbättring att skogsägarna här kunde ta en större höjning än som hade skett i andra avtal. Dessutom har det med saken att göra att det inom samma föreningsrörelse närmast ägde rum ett val av bokföringsställe där man ville ta ut förtjänsten. Men detta hade i sin tur konsekvenser för en rad privata små sågverk som var tvungna att följa med i den här prishöjningen.

Jag har alltså velat peka på att det var en organisation som utnyttjade tillfället, och jag hoppas att det för denna marknad i framtiden leder till vissa konsekvenser när det gäller utformningen av avtal så att de blir mindre följ samma i förhållande till en enda organisations interna prissättning — det var det som skapade problemet.

Den här överenskommelsen har ju kännbara konsekvenser, säger herr Lothigius. Det blev svårigheter med leveranserna, vilket är ganska

naturligt. Jag kan hålla med om att för vissa sågverk, som har större delen av sina leveranser till hemmamarknaden, blev det besvärligt när de såg hur de stora exportsågverken kunde fortsätta att tjäna goda pengar med mycket höga världsmarknadspriser, medan de själva till följd av prisstoppet beskars en väsentlig del av förtjänstökningen. Jag insåg efter ett tag att eftersom exportsågverken inte var beredda att frivilligt ställa om sin produktion och sina försäljningar så att de i ökad grad riktades mot den inhemska marknaden, skulle den här mycket inflammerade diskussionen om rättvisa mellan olika företag inom branschen fortsätta. När jag tog upp resonemangen igen med exportsågverken så begrep de detta och insåg att om de inte förde över en viss del av sin produktion och sin försäljning till hemmamarknaden, skulle man inte få de mindre sågverken, som framför allt var inriktade på hemmamarknaden, att fullgöra sina leveranser dit.

Däremot kan jag inte dela herr Lothigius' bedrövelse över att detta betyder att exportinkomsterna minskar. Inte heller är jag särskilt bekymrad över att de stora exportsågverken får något mindre vinstökningar. Jag vill inte formulera det såsom herr Lothigius gjorde, att de gör några förluster, för det gör de verkligen inte.

Sedan anser herr Lothigius att när jag säger att jag inte är beredd att ändra på prisregleringslagen beträffande retroaktivt prisstopp — i den meningen att man kan sätta stoppriser som hänför sig till en annan tidpunkt än beslutsdagen — betyder det att jag inte har tagit någon lärdom av den här händelsen med prisstopp på trävarorna och att vi inte tänker ha någon beredskap för att bevaka prisutvecklingen. Jag tycker att det var, för att uttrycka mig milt, något oberättigat och kanske litet världslost att slänga omkring sig den sortens beskyllningar. Retroaktiviteten i prisregleringslagen är ett uttryck för alldeles bestämda lärdomar som vi har dragit, nämligen att om det på ett visst varuområde sker en kraftig prisuppgång och diskussionen om prisstopp börjar, så uppstår den risken att ett antal företagare i den bransch det är fråga om passar på att höja sina priser så mycket som möjligt innan prisstoppet kommer. Har vi då ingen möjlighet att göra prisstoppet retroaktivt — dvs. att det gäller från en tidigare tidpunkt — blir dessa spekulationer alltid belönade, och det vill jag inte vara med om. Det är därför jag vill ha möjligheten att säga till alla företrädare för handeln och för industrin, att det lönar sig inte att ni spekulerar i prisstopp, om det på ett område har blivit diskussioner om detta, för det blir det lätt vid snabbare prisuppgångar. Vi måste kunna säga till företrädarna för handeln och industrin: Det lönar sig inte att spekulera i prisstopp, därför att vi har möjlighet att sätta ett prisstoppsdatum som ligger före den tidpunkt då ni började spekulera i prisstopp, och under sådana förhållanden tjänar ni inte särskilt mycket på det.

Så några ord om beredskapen.

Vi har sedan 1970 en kontinuerlig övervakning av prisutvecklingen i gång. Skälet till att vi redan i mars fick besked om vad som höll på att hända var just att vi hade denna prisövervakning. Det var ju inte så att branschen självant hade kommit till oss, om vi inte haft denna verksamhet i gång. Den har vi över hela fältet. Det gäller inte bara våra exportprodukter, utan det gäller detaljhandeln och industrin i stort, och

den beredskapen är så väsentlig att vi naturligtvis kommer att bibehålla den.

Den nyfikenhet herr Lothigius demonstrerar när det gäller SPK:s undersökning av trävaruhandelns prissättning kan jag tyvärr inte tillfredsställa i dag. Undersökningen pågår såvitt jag vet fortfarande, och några resultat av den känner jag inte till.

Men jag vill sluta med att säga, herr talman, att nog måste man väl ändå, även om man företräder en bransch och även om man känner sig som sakkunnig på en marknad, erkänna att häftiga råvaruprisrörelser är till nytta för nästan ingen. Jag tror att jag ändå under de många lager av resonemang, som herr Lothigius förde, fann en förståelse även hos honom för att det faktiskt inte är till någon större glädje heller för trävarubranschen att få sådana här häftiga prisuppgångar. Nu kan vi inte dirigera världsmarknadspriserna, men vi kan – och det tror jag ligger i branschens långsiktiga intresse – stabilisera eller åtminstone förhindra alltför häftiga svängningar i de inhemska priserna.

Till detta kommer att jag känner ansvar för konsumenterna – de som skall köpa de här produkterna, de som skall bygga hus av dem, de som skall köpa möbler och annat. Det är väl inte så enkelt att konsumenterna kan acceptera att en sådan här konjunktursvängning får det utslaget att den som råkar köpa ett egnahem just i år eller nästa år får en kostnadsökning på 30, 40 eller 50 procent som han sedan skulle få släpa på hela sitt liv. Det är föga tröst för honom att priserna eventuellt går tillbaka 1974 och 1975, vilket kommer andra kategorier av trähusbyggare till godo.

Jag tror att den bredden i betraktelsesättet och det perspektivet måste vi ha, om vi skall kunna diskutera de här frågorna på ett meningsfullt sätt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka ytterligare för den här utvidgningen av svaret. Det fanns väl en del där som jag skulle kunna acceptera och som jag tycker ger en viss förklaring till den situation som har uppkommit.

Vi kan naturligtvis kämpa om vem som har rätt och inte rätt när det gäller historieskrivningen i det här sammanhanget. Jag är förtroendeman för de enskilda sågverken i en viss del av detta land och har också fått möjlighet att följa den utveckling som skett. Det är väl riktigt att de olika kontrahenterna har träffats under våren – att alltså kunden och leverantören så att säga har diskuterat frågorna. Men vad jag egentligen frågade handelsministern var: Vad gjorde handelsdepartementet? Vad gjorde era företrädare som har att bevaka den här situationen? Det gällde inte vad låt mig säga de våra – kunden och leverantören – gjorde, utan frågan gällde var handelsdepartementet ingrep någonstans. Hur bevakade myndigheterna detta?

Det måste ju ha blivit ett glapp på något ställe. Man upptäckte å ena sidan att priserna från hösten till i maj månad stigit med ungefär 75 procent. Men när vi sedan i juni månad fick en prisglidning med bara 3 procent förstår jag att många tänkte att nu har det tydligen börjat

stabilisera sig. Och då blev man försiktig. Men om man ser litet bakåt i tiden har det skett en 75-procentig stegring.

Sedan fick vi under juli och augusti ett påslag till, på ungefär 25 procent, och då började marknadsbildningen klarna. Men jag tycker fortfarande att det var dålig beredskap vi hade vid den tidpunkten. Om vi hade ingripit vid det tillfället, så hade vi nu haft en helt annan situation, och då hade det inte varit så besvärligt att handskas med dessa frågor som det nu är.

Vad sedan retroaktiviteten beträffar är den i allra högsta grad en hämsko för svenskt näringsliv, därför att man varken kan eller vågar planera så som man önskar. Ofta utgår man från de förutsättningar som finns i nuet. Jag tycker att näringslivets och handelspartementets företrädare borde lita på varandra och försöka finna arbetsformer som gör en sådan tillit möjlig. Man skall kunna diskutera med berörda organisationer – gärna i hemlighet för att ingen skall frestas att ta vara på de marknadsmässiga fördelarna. Och under alla förhållanden skall man inte vänta i tre månader.

Vi har också fått en mycket egendomlig prisbild. I dag lever vi faktiskt med tre olika prisnivåer: ett hemmamarknadspris, ett exportpris och ett dispenspris. För dagen gäller helt andra priser i Göteborg än i Malmö eller andra städer. Vilket pris skall man då utgå ifrån? De olika prisnivåerna gör att det blir en kamp mellan olika företag. Man har i ett företag dispens för ett högre pris, i ett annat måste man använda hemmamarknadspriset, och i det tredje företaget arbetar man med exportpriset. Det är ju helt omöjligt att arbeta under sådana förutsättningar!

Dispens kan ibland vara värdefull, men man kan inte utnyttja den om man har ett hemmamarknadspris, ty då kräver kunden-mellanhanden att marknadspriset skall gälla. Det är mycket besvärligt. Nu hör jag också att handelsministern inte är beredd att tillmötesgå näringslivet när det gäller att avskaffa retroaktiviteten. Den skall finnas kvar. Regeringen måste kunna handla när det passar den, säger handelsministern. Men jag tycker att det skall handlas när detta passar både handelsdepartementet och näringslivet. Ni bygger inte upp något förtroende genom det sätt på vilket Ni har handlat i denna situation!

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Jag har med stort intresse lyssnat på denna långa debatt, och jag skulle önska att denna fråga diskuterades på ett från de svenska hemmakonsumenternas synpunkt mera betydelsefullt sätt än som hittills har varit fallet.

Tyvärr är jag tvungen att gå till ett sammanträde om några minuter. I annat fall skulle jag mycket gärna ha velat utveckla denna fråga mera ingående. Men vad jag särskilt nu vill fästa handelsministerns uppmärksamhet på är att många företag i vårt land använder trä som råvara vid tillverkning av möbler, möbeldelar och många andra artiklar, och de företagen är i dag närmast förtvivlade över den prisutveckling vi har haft. Här kommer uppgifter om att man nu nått frivilliga uppgörelser som skall tillförsäkra den svenska hemmamarknaden erforderliga kvantiteter råvaror för nästa års behov till gällande stoppriser. Men när man försöker

att köpa för leverans nästa år finner man att sågverken visserligen är beredda att för den inhemska marknaden leverera de 20 procent som det nu har talats om för 1974 – men vilka dimensioner får man? Vilka utfall får man?

Det sägs då att sågverken har förbundit sig att ställa om sin sågning på ett sådant sätt att det motsvarar det kommande inhemska behovet. Jag hoppas verkligen att dessa uppgifter visar sig vara realistiska, så att det inte inträffar att den ena fabrikanten efter den andra nödgas konstatera att det inte lönar sig att försöka köpa trävaror på basis av stoppriset för den 2 maj därför att det inte finns sådana råvaror tillgängliga.

Jag har själv inom ett företag som förbrukar en ganska stor kvantitet trävaror haft anledning att ta kontakt med handelsdepartementet, kommerskollegium och priskontrollnämnden. Trots att man nu i tre veckor på detta sätt försökt "ragga upp" 2 000 m³ osorterad Norrlandsfur för detta företags tillverkning har det ännu inte lyckats, och detta trots att priskontrollnämnden uppger att sågverken har utfäst sig att göra en sådan omfördelning av sågningen att detta skall vara möjligt.

Jag har velat nämna detta, därför att jag vet att det inte är många företagare som har möjlighet att genom de kontakter jag har haft driva frågan till sin spets och söka få en rättelse. Jag tycker det är synd att konsumenterna då skall bli lidande. Jag kan bara nämna att det för det företag jag här har talat om blir fråga om ungefär 100 procent högre pris för de trädetaljer det gäller, och det innebär en prisökning för anskaffningen av de erforderliga trädetaljerna för ett år på 1,8 miljoner kronor. Detta måste självfallet slå igenom i försäljningspriserna, om vi inte kan få någon rätsida på problemet. Jag vill med detta framhålla att det här inte bara är en fråga om sågverkens lönsamhet – det är en fråga om att kunna hålla någorlunda rimliga priser för konsumenterna i vårt land.

Herr handelsministern FELDT:

Herr talman! Jag är tacksam för det herr Löfgren har berättat för mig och det uttalande han gjort på vägnar av en intressegrupp som kanske annars inte hade blivit representerad i denna debatt.

Tydligt accepterar Ni det här prisstoppet, herr Lothigius. Det var tydligen rimligt att införa det. Det var bara en sak som var fel med det, och det var att beslutet fattades i september och att prisnivån för maj månad blev den som skulle gälla. Vad herr Lothigius har krävt av mig är att jag skulle ha infört prisstoppet i maj månad. Varför accepterade vi att priserna då hade stigit med 75 procent? Varför gjorde vi ingenting i maj?

Först en upplysning i sak. Vi gjorde ingenting i maj därför att de avnämare som det talades om nu sist då tillsammans med trävaruleverantörerna förklarade att de i stort sett accepterade de priser som hade etablerats någon gång i april månad och att man kommit fram till bedömningen att prisutvecklingen nog skulle lugna sig. De förklarade alltså i maj månad att de inte såg något behov av ett prisreglerande ingripande. Då drog jag slutsatsen: Är det så att varken leverantörer eller kunder vill ha något ingripande skall jag inte ingripa i onödan. Jag är ledsen om den filosofin, det sättet att tänka, är för enkelt för herr

Lothigius, men jag har inte upplevt honom som någon anhängare av regleringar och ingripanden i onödan om marknaden säger att det hela troligen skall klara upp sig utan ingripanden. Det visade sig emellertid att man hade fel, och därför måste vi komma tillbaka.

Låt mig säga en sak till: det är alltså retroaktiviteten som upprör herr Lothigius, men han har inte gjort klart vad retroaktiviteten har ställt till med för skada. Vilka är det som har utsatts för svårigheter, påfrestningar och störningar därför att de priser de skall tillämpa nu härrör sig från maj månad? En sak är klar, nämligen att de svårigheter vi fick med leveranserna till den svenska marknaden hade blivit precis desamma om vi hade infört prisstopp i maj, eftersom exportpriserna ändå fortsatte att stiga under sommaren. Det prisgap som vi fick i och med att prisstoppet infördes hade uppstått ändå, leveranssvårigheterna hade inträffat och hemmamarknadssågverken hade varit precis lika ovilliga att sälja till den svenska marknaden. Jag hoppas att herr Lothigius inte inbillar sig att retroaktiviteten orsakade leveranssvårigheterna, för de hade uppstått ändå.

Det enda jag har kunnat finna är att en viss organisation, en viss ägargrupp, genom fördröjningen av beslutet av prisstopp i efterhand kunde genomföra en mycket kraftig höjning av avsalupriserna på timmer. Därför är beslutet om ett retroaktivt prisstopp verkligen inget uttryck för en brist på förtroende vare sig för näringslivet eller en viss bransch. Jag har försökt redogöra för de omständigheter som ledde till att vi fattade ett beslut i september som gällde priserna i maj. Vi accepterade – i den meningen har herr Lothigius rätt i sin kritik – en prishöjning på 65 procent. Om han tycker att det var för mycket kan han säga ifrån. Vi accepterade den, men vi tyckte att den inhemska marknaden inte därutöver borde drabbas av prisstegringarna, och därför beslutade vi att maj månads priser skulle gälla.

Tanken att vi genom snabba diskussioner och snabbt genomförda åtgärder alltid skall kunna fatta beslut om prisstopp så att de inte behöver i någon mening ha retroaktiv verkan är helt orealistisk. Dessutom tycker jag inte att herr Lothigius skall försöka stimulera fram hastverk i hanteringen av sådana här frågor. Vi behöver många gånger tid på oss för att studera vad som hänt och överlägga med branschen. Under den hanteringen är det ofrånkomligt att spekulationerna startar: vad är på gång, varför överlägger pris- och kartellnämnden eller handelsdepartementet med den och den branschen? Vi har alltså spekulationer om prisstopp.

Jag skall gärna säga till herr Lothigius att jag betraktar det som en exceptionell företeelse att prisstoppets retroaktivitet i detta fall var så lång som fyra månader. Vi eftersträvar inte sådant, utan det var de speciella förhållanden som rådde som gjorde att vi tvangs gå tillbaka från början av september till början av maj. Jag anser att retroaktiviteten normalt skall röra sig om högst några veckor, i bästa fall några dagar – men helt utan den möjligheten kan jag inte ställa vare sig pris- och kartellnämnden eller regeringen om vi skall kunna hantera de här problemen.

Jag vill sluta med att säga att jag tycker att det är fel att skylla

prisstoppet för att vi har fått så många olika prisnivåer på den här marknaden. Om jag inte har lärt mig något annat under den här övningen så har jag ändå lärt mig att den svenska trävarumarknaden kunde visa upp en ytterligt splittrad prisbild. För det första släpade timmerprismarknaden efter exportmarknadspriserna med mellan en och tre månader. För det andra var det enormt stora geografiska skillnader i priserna. För det tredje var det stora skillnader mellan olika leverantörer och olika kunder – beroende på rabatter och på annat. Vi trädde in i en prisdjungel. herr Lothigiuss, det var verkligen inte någon enkel marknad med några få priser. Möjligen tror jag att vi har rensat upp i den något genom den åtstramning som prisstoppet medförde.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Nu börjar den här debatten ordna upp sig – vi har i alla fall kommit dithän att handelsministern har medgivit att jag kan ha rätt i att ett långt avstånd mellan situation och beslut kan vara felaktigt och att vi i fortsättningen bör gå in för en retroaktivitet som rör sig om några dagar eller någon vecka.

Då är vi i diskussionen inne på den linje som jag har syftat till att ta upp. Handelsministern må tro mig eller inte, men har man följt utvecklingen på marknaden upptäcker man hur svår situationen är mot bakgrunden av denna retroaktivitet. Vi köper varor hela året, bl. a. av skogsägarna, till priser som bestäms av den stående prissättningen. Det innebär att det uppstår villervalla i juni, juli och augusti, när prishöjningarna inträffar. Sågverken och även trävaruhandlarna var inte beredda att sälja, utan stannade upp när förhandlingarna började och undrade vad de skulle göra för att klara upp situationen.

Handelsministern trodde inte att jag vore intresserad av konsumenten. Då kom herr Löfgren in i debatten. Jo, det är just där mitt intresse ligger, eftersom konsumenten är vår kund. Skall man inte vara intresserad av sin kund? Det är kunden man först och främst måste intressera sig för, om man över huvud taget skall få sälja! Mot den bakgrunden ville vi med handelsdepartementet ta upp frågeställningen om en god beredskap, så att vi får veta hur vi skall handskas med problemen inom vår näring för att det inte skall uppstå sådana här retroaktiva företeelser.

Att situationen är sådan för herr Löfgren – som nu har gått; jag skall därför inte polemisera mot honom – beror på att storindustrin här i landet måste omställa sin produktion. Man är ovan vid den svenska hemmamarknaden och har icke det underlag som krävs för att kunna leverera till den differentierade svenska hemmamarknaden. Därför kommer det ut varor i marknaden som inte passar. Sådan är tyvärr situationen till följd av att man förfarit på det här sättet.

Till sist, herr talman, kan jag förstå av handelsministerns senaste svar att man nu vill tränga närmare in i branschen och syna den. Då vill jag ge handelsministern ett anspråkslöst råd. Denna marknad är komplicerad med sina hundratals olika komponenter – handelsministern har alldeles rätt i att den ibland är en djungel – men tänk på att de många komponenterna i djungeln fyller en viss funktion i den differentierade marknaden! Låt vettigt och praktiskt folk, som känner branschen

Nr 131

Tisdagen den
13 november 1973

*Ang. prisstoppet på
sågade trävaror*

inifrån, sköta detta, annars blir det, herr handelsminister, ett sammelsurium!

Jag ber att få tacka för det tillrättaläggande som debatten dock har givit.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Föredrogs och hänvisades Kungl. Maj:ts skrivelse och propositioner nr 161 till utrikesutskottet, nr 162 till skatteutskottet, nr 167 till lagutskottet, nr 177 till inrikesutskottet, nr 178 till jordbruksutskottet, nr 181, 182 och 184 till skatteutskottet, nr 186 till inrikesutskottet, nr 187 till skatteutskottet, nr 188 till konstitutionsutskottet, nr 189 till socialförsäkringsutskottet, nr 191 till skatteutskottet, nr 192 och 193 till trafikutskottet, nr 194 till försvarsutskottet samt nr 195, 197 och 198 till näringsutskottet.

§ 11 Föredrogs och hänvisades framställningen nr 18 till konstitutionsutskottet.

§ 12 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 43 och 44, finansutskottets betänkanden nr 34-39, skatteutskottets betänkanden nr 58 och 60, lagutskottets betänkanden nr 26-28 och 33, utrikesutskottets betänkanden nr 18 och 19, socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 25-27, socialutskottets betänkande nr 25, kulturutskottets betänkanden nr 39-41, utbildningsutskottets betänkanden nr 42, 43 och 45, trafikutskottets betänkanden nr 19-22, jordbruksutskottets betänkanden nr 42 och 43 samt näringsutskottets betänkande nr 61.

§ 13 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 149 och 150.

§ 14 Meddelande ang. val

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag får meddela att fyllnadsval till riksdagens besvärsnämnd kommer att ske vid morgondagens sammanträde.

§ 15 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle socialutskottets betänkande nr 25 uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 16 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDGREN (m), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:162 med förslag om nya regler för allmän fastighetstaxering, m. m. måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till första plenum efter torsdagen den 22 november.

Denna hemställan bifölls.

Nr 131

Tisdagen den
13 november 1973

*Utsträckt
motionstid*

§ 17 Interpellation nr 151 om bibehållande av postadresser

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVANSTRÖM (c), som yttrade:

Herr talman! Torsdagen den 12 april 1973 besvarade i riksdagen kommunikationsminister Norling en av mig ställd enkel fråga beträffande vilka möjligheter postverket har att i samband med av rationaliseringssträvanden betingade namnändringar och andra omläggningar vid postanstalter tillmötesgå allmänhetens önskemål om bibehållen postadress.

I svaret, som jag uppfattade som positivt, anförde kommunikationsministern bl. a.:

”Min mening är att postverket skall iaktta försiktighet vid ändring av de nuvarande ortnamnen som postadresser. Den något minskade effektivitet detta kan innebära för postverkets del får uppvägas av de fördelar som människorna har av att få behålla namn, som anknyter till deras bygd.”

På min fråga i debatten om detta uttalande kunde appliceras på ett konkret fall, som jag icke då namngav, där en postanstalt omorganiserats till att bli filial till en annan, svarade statsrådet att jag borde kunna känna en viss förtröstan inför kommande beslut.

Det konkreta fall som jag åsyftade är Pixbo utanför Göteborg. Av en artikel i Göteborgs-Posten den 30 oktober 1973 framgår bl. a. följande:

”Postverket meddelade i jan. -73 genom en cirkulärskrivelse till hushållen i Pixbo att fr. o. m. den 1 april -73 skall postadressen 430 62 Pixbo bortrationaliseras och ersättas med 435 02 Mölnlycke 2 och 435 00 Mölnlycke. Detta meddelande kom som en chock för alla berörda. Kommunstyrelsen i Härryda kommun hade dock känt till postverkets planer och redan den 19 juni -72 tillfrågats och gett sitt orsakerade godkännande. Detta utan att tillfråga pixboborna eller låta Egnahemsföreningen yttra sig om eventuellt namnbyte.

Frågetecknen är i dag många, och poststyrelsens och kommunstyrelsens handläggande av denna fråga är mycket diskutabel. I Pixbo igångsattes en namnsamling och bildades en aktionsgrupp för Pixbonamnets bevarande. En nära hundra procentig uppslutning, drygt 700 namn kunde överlämnas till Egnahemsföreningen. Med stöd av namnlister har sedan Egnahemsföreningen till poststyrelsen och till kommun-

styrelsen med skärpa överklagat deras beslut. Pixboborna anser det förkastligt med namnbyte både ur praktisk och kulturell synpunkt. Namnet är från år 1540, alltså mycket gammalt.

Viktigt i sammanhanget är att Pixbo postanstalt ingalunda lagts ner, utan i stället utökats och flyttat in i nya fina lokaler. Från jan. -73 fram till nu har korrespondensen varit livlig emellan berörda parter. Efter många om och men beslutade kommunstyrelsen och fullmäktige att sluta upp på vår sida. De rev upp sitt gamla beslut och meddelade poststyrelsen att de på grund av den starka opinionen återtog godkännandet av namnbyte och begärde uppskov. Även Härryda kulturnämnd tillskrevs av aktionsgruppen, och nämndens ledamöter beslöt på ett sammanträde den 26 februari att underrätta poststyrelsen om att Härryda kulturnämnd delar Pixbo Egnahemsförenings synpunkter och stöder dess vädjan att bibehålla namnet Pixbo som postadress.

När sedan kommunfullmäktige anhöll om uppvaktning hos generalpostdirektör Nils Hörjel och den 19 juni sände kommunfullmäktiges ordförande Sigurd Larsson samt Egnahemsföreningens ordförande Curt Ljungberg att förhandla så hoppades vi givetvis mycket av detta. Med på sammanträdet var också poststyrelsen.

Herr Ljungberg kunde efter hemkomsten rapportera att bl. a. herr Norlings uttalande i riksdagen var besvärande för poststyrelsen. Men något hopp om ändring gavs inte. En ändring skulle bli prejudicerande. Och den risken kunde inte tas. Någon vettig eller rimlig förklaring varför namnet skulle ändras gavs inte. Det var enbart en rationaliseringsåtgärd. Men vi kunde ju överklaga hos Kungl. Maj:t.

Eftersom kommunstyrelsen inte har kurage att överklaga så kommer Egnahemsföreningen att själv överklaga hos Kungl. Maj:t."

Artikeln är signerad Aktionsgruppen för Pixbonamnets bevarande.

I tidningen Arbetet av den 3 oktober 1973 finns under rubriken "Framtidens postorganisation presenterade dråpslag mot ortnamn" en redogörelse för hur en tioårsplan för postverkets södra distrikt skulle komma att gå hårt fram över ortnamnen. Artikeln har följande lydelse:

"Postverket planerar en utradering av ett flertal ortnamn i Halland. De ersätts med rubriken Halmstad, Falkenberg och Varberg. Det kallas effektivisering genom centralisering.

Nio postanstalter hotas dessutom av indragning. Planerna avslöjades på tisdagen av postdirektören i södra distriktet.

Södra distriktet består av Skåne och Halland upp till Varberg. Kungsbacka slipper undan. I dag ligger skissen till den framtida postorganisationen färdig. Om den genomförs fullt ut försvinner var sjunde postanstalt i södra Sverige! Antalet ortnamn skärs ned till hälften.

Inga beslut har fattats. Under 70-talet ska ort efter ort gås igenom efter de riktlinjer, som dragits upp i planen. Om drygt tio år ska förändringen vara helt genomförd.

Men dessförinnan lovar postdirektören att kommunerna ska få säga sitt om förändringarna. Även 'stora postkunder' får uttala sig. Och här är dråpslaget mot bl. a. de svenska ortnamnen.

Orter med mindre än ett hundra hushåll förlora sin postanstalt.

Lantbrevbärare övertar distributionen. Halländska orter i farozonen är Eldsberga och Sennan inom Halmstads kommunblock, i Laholmsregionen Hishult, Ränneslöv och Skottorp. Heberg och Långås utanför Falkenberg är utpekade. Detsamma gäller Kärrdal och Skällinge inom Varbergsblocket.

Nio nedlagda postanstalter. Lika många orter försvinner från postens adresskalender. I stället övertas distributionen av centralorten. Postanstalten på orterna försvinner och ersätts av kassafilialer. I farozonen ligger här Gullbrandstorp, Holm, Kvibille, Åled, Vallberga, Veinge, Kinnared, Rydöbruk samt Träslövsåge.

I dag har södra distriktet sextio postanstalter. Var tredje berörs alltså av postdirektörens planer!

Från postens sida väntar man nu en storm mot förändringen. Därför har man också valt att gå fram mycket försiktigt. Och att gå fram i god tid.

En dörr finns lämnad öppen för de hotade ortsnamnen. Namn som 'av tradition och pietet vunnit hävd' kan bli kvar som ortsnamn, påpekas det i en kommentar till långtidsplanen. Samtidigt betonas att namnet inte försvinner bara för att posten kopplar bort det.

– Det här är ett led i en utveckling som ska göra det bättre för kunderna eller billigare för postverket – indirekt billigare även för kunderna, tillägger postdirektören diplomatiskt.

För hela södra distriktet innebär långtidsplanen att 410 postanstalter minskas till 350. Slaget mot ortsnamnen blir avsevärt hårdare – 290 ortsnamn i dag blir 145 om tio år. Om alltså planen i sin helhet går igenom.”

Dessa tidningsartiklar visar tydligt att det finns en bakgrund för de farhågor som har framkommit i detta sammanhang.

Jag känner ett starkt behov av att ånyo aktualisera dessa frågor. Det löfte jag fick den 12 april av kommunikationsministern har jag självfallet litat på, och det är nu min förhoppning att herr statsrådet ville inför riksdagen lämna en ingående redogörelse för de rationaliseringsplaner postverket har för sina postanstalter och vilken inverkan dessa planer kan komma att få från ortnamnsynpunkt.

Redan nu vill jag framhålla att införandet av postnummer borde underlätta möjligheten att behålla de hävdvunna poststationsnamnen och därigenom undvika den berättigade irritation som i t. ex. Pixbofallet har uppstått.

Med hänvisning till det sålunda anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr kommunikationsministern få framställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att inför kammaren lämna en redogörelse för postverkets rationaliseringsplaner för den kommande tioårsperioden och för den inverkan dessa planer kan komma att få för postabonnenternas möjligheter att bibehålla sina nuvarande postadresser?

Vill statsrådet medverka till att hävdvunna ortnamn även i framtiden kan bibehållas vid oundgängligen nödvändiga förändringar?

Skulle statsrådet vara beredd att vid eventuella förslag till förändringar beträffande postanstalter utöver hörande av vederbörande kommunala

myndigheter också direkt på platsen rådgöra med den berörda allmänheten i god tid innan förslagen avses att genomföras?

Denna anhållan bordlades.

§ 18 Interpellation nr 152 ang. erfarenheterna av affärstidslagens slopande

Ordet lämnades på begäran till

Herr JADESTIG (s), som yttrade:

Herr talman! Affärstidslagens slopande motiverades av att lagen i dess befintliga utformning var administrativt svårhanterlig och att en reform med fria affärstider stod i överensstämmelse med en strävan att förbättra servicen till allmänheten. Det framhölls även i motiveringen att detaljhandelns prissättning och strukturomvandling inte skulle nämnvärt påverkas av ett system med fria affärstider.

Handelsministern framhöll i sin skrivelse till riksdagen att då följderna av fria affärstider inte minst med hänsyn till prisnivåns utveckling och handelns strukturomvandling var svårbedömda, så fanns det skäl som talade för att enbart slopa affärstidsregleringen på försök och tills vidare. För att följa och bedöma utvecklingen inrättades en särskild nämnd – affärstidsnämnden.

Enligt den instruktion som nämnden erhöll skall den arbeta under en treårsperiod, och dess uppgift är att noga följa de konsekvenser som uppstår med anledning av lagens slopande. Av nämndens instruktion framgår att den om det finns skäl som talar för att utvecklingen från allmän synpunkt går i ogynnsam riktning skall anmäla detta till Kungl. Maj:t.

Då det pågår en omfattande debatt i massmedia och i vissa organisationer vill jag med stöd av det här anförda hemställa om kammarens tillstånd att till herr handelsministern få ställa följande frågor:

1. Har affärstidsnämnden med stöd av sin instruktion i någon form funnit anledning att till Kungl. Maj:t inkomma med några synpunkter som visar att lagens slopande varit negativt ur "allmän synpunkt"?

2. Vilka erfarenheter har statsrådet gjort under det år som nu har gått sedan lagen slopades med hänsyn till prisnivåns utveckling, handelns strukturomvandling och de anställdas anställningsförhållanden?

Denna anhållan bordlades.

§ 19 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 183 angående godkännande av avtal mellan Sverige och Kenya för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet

Nr 190 med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

§ 20 Anmälades och bordlades
Inrikesutskottets betänkanden

Nr 30 i anledning av motion om viss utvidgning av arbetsdomstolens behörighet

Nr 34 i anledning av motioner angående jämställdhet mellan män och kvinnor

Nr 35 i anledning av motioner om deltidsarbete och flexibel arbetstid

§ 21 Anmälades och bordlades följande motioner

Nr 2100 av herr *Ernulf*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:156 med förslag till lag om avveckling av vissa godmanskap för delägare i skifteslag

Nr 2101 av fru *Sundberg* och herr *Carlshamre*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:158 med förslag till lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, m. m.

Nr 2102 av herr *Berndtson* i Linköping *m. fl.*

Nr 2103 av herr *Jonasson m. fl.*

Nr 2104 av herr *Nordgren m. fl.*

Nr 2105 av herr *Wikström*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:163 med förslag till ändring i förordningen (1968:430) om mervärdeskatt, m. m.

Nr 2106 av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*

Nr 2107 av herrar *Carlström* och *Hovhammar*

Nr 2108 av herr *Helén m. fl.*

Nr 2109 av herrar *Löfgren* och *Andersson* i Örebro

Nr 2110 av herr *Nordgren m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:168 med förslag till lag om ändring i lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag, m. m.

Nr 2111 av herr *Dahlgren m. fl.*

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:171 angående ny organisation för televerket

Nr 2112 av fröken *Andersson* i Stockholm *m. fl.*

Nr 2113 av herr *Nordstrandh m. fl.*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:174 angående förenklad handläggning av skolbyggnadsärenden m. m.

§ 22 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framställdes, nämligen

Nr 131

Tisdagen den
13 november 1973

den 9 november av

Nr 296 Herr *Hamrin* (fp) till herr inrikesministern om förstärkt arbetsförmedling åt handikappade:

Vad avser statsrådet göra för att snarast förstärka arbetsförmedlingens möjligheter att förmedla arbete åt handikappade?

den 13 november av

Nr 297 Herr *Richardson* (fp) till herr utbildningsministern angående yttrandefrihetens plats i kulturpolitiken:

Är utbildningsministern beredd att i ett kommande förslag till riktlinjer för kulturpolitiken hänföra yttrandefriheten till det övergripande målet?

Nr 298 Herr *Alf Pettersson* i Malmö (s) till herr handelsministern angående erfarenheterna av affärstidslagens slopande:

Vill statsrådet för kammaren redovisa sin uppfattning om de erfarenheter som snart två år utan affärstidslag givit?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 19.09.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert